

Analiza somatskih frazema sa sastavnicom srce u poljskom i hrvatskom jeziku

Kruljac, Željka

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:274688>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET U ZAGREBU
ODSJEK ZA ZAPADNOSLAVENSKE JEZIKE I KNJIŽEVNOSTI

Željka Kruljac

**ANALIZA SOMATSKIH FRAZEMA SA SASTAVNICOM SRCE U
POLJSKOM I HRVATSKOM
JEZIKU**

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Neda Pintarić

Zagreb, 2022. godine

Sadržaj

1. UVOD	1
2. OSNOVNA OBILJEŽJA FRAZELOGIJE I FRAZEMA	2
2.1. Definicija frazeologije i njezinih jedinica	2
2.1.1. Razlika u nazivima <i>frazem</i> , <i>frazeologizam</i> , <i>idiom</i>	6
2.2. Povijesni pregled frazeologije i razlike u frazeološkim rječnicima	7
2.3. Tipovi i podrijetlo frazema.....	11
2.3.1. Antički frazemi.....	12
2.3.2. Biblijski frazemi	12
2.3.3. Nacionalni frazemi.....	13
2.3.4. Internacionalni frazemi	14
3. ETIMOLOGIJA I SIMBOLIKA LEKSEMA SRCE	15
4. OBILJEŽJA SOMATSKIH FRAZEMA	16
4.1. Somatski frazemi u poljskom i hrvatskom jeziku	16
5. EKVIVALENCIJA U POLJSKIM I HRVATSKIM FRAZEMIMA SA SASTAVNICOM SRCE	19
5.1. Poljski i hrvatski ekvivalentni frazemi	19
5.2. Poljski i hrvatski djelomično ekvivalentni frazemi	21
5.3. Poljski i hrvatski neekvivalentni frazemi.....	30
6. FORMALNA PODJELA FRAZEMA	33
6.1. Imenički frazemi.....	33
6.2. Glagolski frazemi	35
7. RJEČNIK ANALIZIRANIH FRAZEMA SA SASTAVNICOM SRCE	38
7.1. Popis poljskih frazema sa sastavnicom <i>srce</i>	38
7.2. Popis hrvatskih frazema sa sastavnicom <i>srce</i>	46
8. ZAKLJUČAK	53
POPIS LITERATURE	54
SAŽETAK	59
STRESZCZENIE	60
SUMMARY	61

1. UVOD

Predmet proučavanja ovoga diplomskoga rada su frazemi sa somatskom sastavnicom *srce* u poljskom i hrvatskom jeziku. Riječ je o frazemima u kojima jedna ili više njihovih sastavnica označava dio tijela i najčešća su proučavana skupina frazema u različitim jezicima. Glavni cilj rada je pronaći i objasniti podudarnosti, sličnosti i razlike somatskih frazema poljskoga jezika u usporedbi s hrvatskim jezikom. Frazeološki korpus temelji se na popisu frazema preuzetih iz različitih hrvatskih i poljskih frazeoloških rječnika kao što su: *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* Josipa Matešića, *Hrvatski frazeološki rječnik* Antice Menac, Željke – Fink Arsovski i Radomira Venturina, *Poljsko – hrvatski rječnik* Milana Moguša i Nede Pintarić, *Hrvatskosrpsko-poljski frazeološki rječnik* Antice Menac i Nede Pintarić, *Słownik frazeologiczny języka polskiego* Stanisława Skorupke, *Słownik frazeologiczny współczesnej polszczyzny* Jarosława Libereka i Stanisława Bąbe, *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami* i drugi.

Diplomski rad sadržava uvod, četiri glavna poglavlja s odgovarajućim potpoglavljima, rječnik analiziranih frazema i zaključak. U prvom poglavlju definirane su osnovne teorijske postavke pojmova *frazeologija* i *frazem* te je objašnjena raznolikost nazivlja frazeološke jedinice. U sljedećim poglavljima govori se o razvitku frazeologije kroz povijest, značajkama frazeološkog rječnika, podrijetlu i tipovima frazema. Poglavlje koje slijedi posvećeno je etimologiji i simbolici leksema *srce* kao glavne sastavnice analiziranih frazema, a nakon toga istaknuta su obilježja somatskih frazema i njihove sastavnice u oba jezika.

Zatim slijedi glavni dio rada koji se sastoji od analize frazeološke građe. U prvom dijelu rada navedeni su i analizirani poljski i hrvatski frazemi prema stupnju ekvivalencije, što znači da su najprije istaknuti oni koji se prema strukturi i značenju u potpunosti podudaraju. Drugu skupinu čine frazemi koji se djelomično podudaraju, odnosno imaju isti oblik i značenje međutim, razlikuju se po broju sastavnica ili imaju isto značenje ali se u potpunosti razlikuju strukturom. U treću skupinu svrstani su poljski i hrvatski frazemi koji međusobno nisu ekvivalentni.

U drugom dijelu rada nalazi se formalna podjela frazema kojom se analizira raspored sastavnica, opseg, leksički sastav i glavna sintaktička sastavnica frazema. Među analiziranim frazemima najzastupljeniji su imenički i glagolski s rečeničnom strukturom i potkrijepljeni su odgovarajućim primjerima. Na kraju rada nalazi se popis konzultiranih izvora i literature.

2. OSNOVNA OBILJEŽJA FRAZELOGIJE I FRAZEMA

2.1. Definicija frazeologije i njezinih jedinica

Frazeologija je jezikoslovna disciplina koja, unatoč tome što se smatra najmlađom lingvističkom disciplinom, budi veliki interes britanskih, američkih i europskih teoretičara i jezikoslovaca što potkrepljuju iscrpni frazeološki radovi i provedena istraživanja od samih početaka pa sve do danas.

Postoje razna promišljanja o ovoj disciplini i gledišta s kojih se ona promatra, tako primjerice Fink-Arsovski (2002: 5) navodi da je frazeologija (grč. *phrasis* „izraz“ + *lógos* „riječ, govor“) jezikoslovna disciplina koja u različitim jezicima proučava ustaljene izraze frazeme koji su karakteristični po svojoj čvrstoj strukturi, a s druge strane pod istim nazivom imenuje skup izraza raspoređenih prema različitim kriterijima: prema sastavnicama određenog semantičkog polja pri čemu se razlikuje (zoonimna, somatska frazeologija), prema podrijetlu i proširenosti upotrebe (nacionalna, internacionalna i posuđena frazeologija), prema vremenskoj raslojenosti (arhaična), prema području raslojenosti (regionalna i dijalektalna frazeologija koja označava skup frazeoloških jedinica određenoga područja) ili frazeologija koja se pojavljuje u književnim djelima.

A. Menac (2007: 15-16) *frazeologiju* definira „kao znanost koja proučava frazeološka sredstva jezika koju tvore izrazi čvrsto vezane strukture, nastali na različite načine i pridošli iz različitih izvora, koji svi zajedno na specifičan način zrcale i ilustriraju tip mišljenja, odnos prema stvarnosti, povijesne reminiscencije, povezanost s okolnim svijetom i još mnogo toga što je za jednu jezičnu zajednicu karakteristično.“ Autorica također ističe podjelu frazeoloških jedinica prema njihovu podrijetlu iz različitih znanosti, struka i područja ljudske djelatnosti kao npr. glazbe, sporta ili kazališta).

Ivana Vidović Bolt (2004 :11) nadalje navodi da postoji mogućnost promatranja frazeologije na dva načina: kao discipline u užem i širem smislu. Unutar „*frazeologije u užem smislu*“ razumijevaju se neslobodni skupovi riječi koji se reproduciraju u gotovu obliku ustaljenu dugom uporabom. Sastavnice takvih skupova riječi desemantizirane su u manjem ili većem stupnju pa značenje pojedinačne frazeološke jedinice ne odgovara zbroju značenja svih sastavnica. Sastav i redoslijed sastavnica tih frazema uglavnom je stabilan i nepromjenjiv. Kod *frazeologije u širem smislu* karakteristično je to što ona obuhvaća skupove riječi koji se po svojim obilježjima razlikuju od frazema u užem smislu jer sastavnice takvih skupova riječi nisu desemantizirane ili su samo djelomično desemantizirane.“ Takve frazeološke jedinice nemaju

značajke slikovitosti, ekspresivnosti niti ih odlikuje konotativno značenje. One se nalaze u terminologiji i ističu se čvrstom strukturom, cjelovitošću i ustaljenošću, a najčešće pripadaju različitim područjima kao što su zoologija (*poljski miš, morski pas*), ekonomija (*crna burza*) (Vidović Bolt 2004: 11 prema Fink 2002: 7).

Barbara Kovačević (2012: 3) ističe da „naziv *frazeologija* ima dvojno značenje što znači da se taj naziv odnosi na jezikoslovnu disciplinu koja proučava ustaljene izraze čvrste strukture (frazeme) i koja se u drugoj polovici 20. stoljeća razvila u samostalnu disciplinu iako je zbog prirode predmeta i metoda istraživanja ostala u uskoj svezi s leksikologijom. S druge strane, nazivom frazeologija imenuje se ukupnost frazema jednoga jezika, raspoređenih prema različitim kriterijima, a samim time i pojedinih pisaca koji pripadaju odgovarajućem jezičnom krugu.“

Hrvatska enciklopedija također potvrđuje dvoznačnost naziva *frazeologija*. Najprije označava „znanstvenu disciplinu, dio lingvistike, u kojoj se proučavaju i opisuju frazemi ili frazeologizmi, tj. ustaljeni višечlani izrazi u jeziku koji se u govoru reproduciraju kao cjelina i kod kojih značenje nije zbroj značenja pojedinih sastavnica, kao na primjer *jabuka razdora, baciti koplje u trnje, ići grlom u jagode, prevesti žedna preko vode*“, dok drugo značenje predstavlja „način i tehniku izražavanja, odnosno strukturiranja teksta koji su svojstveni nekom piscu.“¹

V. Arhangeljskij *frazeologiju* opisuje kao „samostalnu lingvističku disciplinu koja obuhvaća sve tipove stabilnih interno determiniranih kombinacija grupa riječi, koje u jeziku postoje i koje govornici određenog jezika rabe.“ Frazeme smatra čvrstim sklopovima riječi koji imaju gramatičku strukturu grupe riječi, a fraze kao čvrste sklopove riječi koji imaju gramatičku strukturu rečenice (Fleischer 1997: 10).

Hrvatski jezični portal *frazeologiju* određuje kao „ukupnost fraza, izraza, uzrečica i poslovice jednoga jezika ili idioma“, te kao „dio lingvistike koja proučava frazeme i kao način izražavanja svojstven jednoj osobi, društvenom sloju, ideologiji itd.“²

¹ Usp. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=20523> podatak je prikupljen na stranici Hrvatska enciklopedija. Pristupljeno: 1. travnja 2022.

² Usp. <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> podatak je prikupljen na stranici Hrvatski jezični portal. Pristupljeno: 10. svibnja 2022.

Prema Cowie i dr. Benson i dr. *frazeologija* se također može opisati kao jezikoslovna disciplina čija je zadaća proučavanje strukture i značenja kombinacija riječi i njihovog ostvarenja u komunikaciji (Cowie i dr., Benson i dr. 1986).³

Uz postojanje različitih naziva za frazeološku jezičnu jedinicu, postoji pregršt različitih definicija samog termina. Kako bi se odredilo njeno značenje, bitno je odrediti osnovna obilježja frazeološke jezične jedinice. Antica Menac (2007: 15) izdvaja sljedeća temeljna obilježja frazema:

- značenje cjeline koje nije jednako zbroju značenja pojedinih sastavnica,
- uglavnom stabilan red riječi,
- čvrsta struktura kojoj su jezične zamjene ograničene, a gramatičke ne unose semantičke promjene
- najmanji mu je opseg kad se sastoji od jedne samostalne i jedne pomoćne riječi, a najveći opseg frazema nije određen.

Josip Matešić (1982: VI) određuje četiri temeljna obilježja frazeološke jedinice: reproduciranje (frazem se pojavljuje u gotovu obliku, kao čvrsta veza riječi ustaljena dugom uporabom; formalno ustrojstvo (frazem je neraščlanjiv skup riječi od kojih su najmanje dvije riječi punoznačne; idiomatičnost (semantička pretvorba najmanje jednoga člana toga čvrstog skupa riječi, tako da značenje frazema nikada ne odgovara zbroju značenja njihovih članova; uklapanje u kontekst (frazem se u rečenici pojavljuje kao njezin prosti član, tj. frazem nije skup riječi u vidu vlastitoga teksta. Menac (1994: 161) dijeli isto mišljenje te uz prethodno navedene, dodaje još neke značajke kao što su: nacionalni karakter, emocionalnost, metaforičnost, neprobojnost i nemogućnost prevođenja na druge jezike. V. Vinogradov (1977: 155) smatra da frazem karakterizira „preneseno i slikovito značenje, ekspresivnost, nezamjenjivost bilo koje od frazeoloških sastavnica njegovim sinonimom, dok autorica Fink-Arsovski (2002: 6) objašnjava da frazem određuju dvije komponente (autosemantička ili kombinacija autosemantičke i sinsemantičke) i cjelovitost i čvrsta struktura. Nadalje, Fink-Arsovski (2002: 6-7) frazem opisuje kao već unaprijed usvojenu cjelinu koja se ne realizira u govornom procesu već postaje dio rečeničnog ustrojstva, vrši sintaktičku funkciju i samim time je uključena u diskurs. U nastavku objašnjava da je za frazem karakteristična slikovitost koja se očituje u njegovoj dubinskoj strukturi, ekspresivnost i najčešće negativno konotativno značenje i

³ Usp. Kovačević 2012: 6

naposljetku desemantizacija (semantička preoblika jednog ili svih dijelova frazemskih sastavnica) koja uvelike utječe na proces sastavljanja frazema. S druge strane, S. I. Ožegov (1975: 147) za razliku od Vinogradova naglašava da je osnovno svojstvo frazeoloških jedinica ustaljenost sastava i njihove strukture, a zanemaruje ekspresivnost i slikovitost.

Frazem je osnovna jedinica frazeološkoga jezičnog sustava i sastoji se od sveze najmanje dviju riječi. Takva sveza ima svoj gotov oblik koji ne nastaje u govoru i njezino značenje ne proizlazi iz značenja njezinih sastavnica, zbog toga što je u svim ili nekima od njih došlo do promjene značenja. Frazem se uklapa u kontekst i njegov je sastavni dio. S ovom definicijom slažu se hrvatski lingvisti (Menac 1970, Kolenić 1999, Fink-Arsovski 2002).

Antica Menac (2007: 9-11) autorica prve hrvatske definicije frazema u svojoj knjizi *Hrvatska frazeologija* pri definiranju frazema ističe razliku između slobodne i frazeološke sveze riječi. U slobodnim svezama svaka sastavnica zadržava svoje izvorno značenje, a zbroj tih sastavnica daje sveukupno značenje. Međutim, kod frazeoloških sveza riječi to nije slučaj. U nekima dolazi do promjene ili gubitka značenja svih ili određenih sastavnica tako da značenje cijele sveze ne predstavlja zbroj značenja svih sastavnica. Autorica također smatra da se frazemi mogu odrediti kao sveza jedne samostalne i naglašene riječi i jedne nesamostalne i nenaglašene riječi koje zajedno tvore naglasnu cjelinu, odnosno smatra ih fonetskim riječima kao što su: *među nama, ni govora, ispod časti, iz inata, preko volje i sl.* (Menac, 2007: 18). Određeni frazeološki stručnjaci ne dijele isto mišljenje zbog toga što isključivo svezama koje se sastoje od dviju ili više samostalnih riječi priznaju status frazema.

Lewicki (2001: 315) tumači da su frazemi fiksne veze riječi čija je glavna karakteristika neregularnost što znači da unutar strukture frazema sintaktička veza među riječima ne postoji stoga se on mora promatrati u cjelini. Značenje frazeološke jedinice ne podudara se sa značenjem njezinih sastavnica.

Na temelju svih navedenih obilježja i definicija frazeološke jedinice zaključujem da je frazem temeljna jedinica frazeološkog jezičnog sustava koja je u govoru izražena kao cjelina i strukturirana na način da se sastoji od minimalno dvije sastavnice jedne jednoznačne, a druge polisemne koje se nikako ne mogu zamijeniti nekom drugom sastavnicom.

2.1.1. Razlika u nazivima *frazem*, *frazeologizam*, *idiom*

Dugogodišnji problem oko određivanja naziva osnovne frazeološke jedinice – frazema bio je itekako prisutan kako kod hrvatskih, tako i kod stranih jezikoslovaca čija su se mišljenja i tvrdnje razlikovale i postavljalo se pitanje koji od njih bi mogao biti najrelevantniji. Naime, odabir i korištenje određenih termina može ovisiti o nekoliko ključnih faktora. Prvi je jezikoslovna tradicija europskih okvira prema kojoj postoje već ustaljeni nazivi izvedeni od grčke riječi φράσις (frazem, frazeološka jedinica), dok se u angloameričkoj tradiciji najučestaliji oni nazivi koji se tvore od riječi ἰδίωμα (idiom i idiomatski). Teorijski pristup frazeološkom značenju drugi je bitan faktor zbog toga što posredstvom takvog pristupa isti se naziv odnosi na različite vrste jedinica kao što je slučaj s terminom *idiom* u engleskom jeziku. Isto tako, u određenim teorijskim i metodološkim pristupima upotrebljavaju se različiti nazivi za istu vrstu višechlanih jezičnih jedinica ovisno o tome proučava li se njihovo značenje ili struktura. Iz tog razloga, u literaturi postoje brojni nazivi koji se koriste za definiranje i opis ustaljenih frazeoloških jedinica, posebice na engleskom jeziku. Odabir nazivlja frazeoloških jedinica također ovisi o njihovim temeljnim obilježjima (Parizoska, Stanojević 2018: 621). Neki od početnih naziva za temeljnu frazeološku jedinicu na američkom teritoriju bili su *fiksirani izraz*, *kombinacija riječi*, *frazalni leksem*, *idiom*. Naziv fraza (*phrase*) počeo se upotrebljavati 50-ih i 60-ih godina 20. stoljeća, a označavao je odnos među riječima u sintaksi međutim, u današnje vrijeme taj naziv ima negativnu konotaciju i u hrvatskim znanstvenim krugovima nije prihvaćen (Kovačević, 2012: 6-7).

Zagrebačka filološka škola u prvim je objavljenim radovima frazeološku jedinicu nazvala frazemom (Vidović Bolt, 2004: 13). Tako su se u brojnim pokušajima da se oni što preciznije razgraniče i usustave, pojavili mnogi koji se upotrebljavaju u hrvatskom jeziku kao na primjer *idiom*, *idiomatski izraz*, *idiomatska fraza*, *okamenjeni izraz*, *okamenjeni sklop*, *okamenjena fraza*, *frazem*, *frazeološka jedinica*, *frazeološki obrat*. Od svih navedenih termina prevladali su *frazem* i *frazeologizam*. Termin *frazeologizam* ima dvije karakteristike, sinonim je frazeološkoj jedinici i njime se nazivaju ekspresivne frazeološke jedinice (Mršević-Radović, 1987: 11). Preuzet je iz ruske frazeologije gdje se pojavljuje 50-ih godina koja je uvelike utjecala na hrvatsku frazeologiju i zanimljivo je da upravo taj termin možemo pronaći i u radovima utemeljenim na kognitivno-lingvističkom usmjerenju. Što se tiče njemačke jezikoslovne tradicije također su uvriježeni nazivi *Phrasem* i *Phraseologismus* u kojima je isto tako vidljiv utjecaj ruske frazeološke terminologije (Fleischer 1997:4). U američkoj jezikoslovnoj tradiciji za ustaljene frazeološke jedinice postoji niz naziva kao na primjer: *fixed*

expressions, idioms, multiword units, phrasal lexems, formulae. Budući da je nastao na području svjetske literature, konkretnije američke, ruske i njemačke naziv *idiom* je najrasprostranjeniji i njega rabe lingvisti koji frazeološke jedinice proučavaju unutar različitih teorijskih okvira koji mogu biti formalni i kognitivno-lingvistički (Parizoska, Stanojević 2018: 613). Ranije se taj termin odnosio na doslovno i preneseno značenje višerječnih jedinica. Naposljetku, hrvatski autori frazeoloških radova odlučuju rabiti naziv *frazem* i on postaje općeprihvaćeni termin koji je nastao pod utjecajem jedinica nižeg nivoa jezičnoga sustava kao što su *fonem, morfem ili semem*. (Kovačević, 2012: 6-8 prema Menac, 1998: 95).

U poljskoj je frazeološkoj literaturi također prisutna neusustavljenost u nazivlju i termini koji se pojavljuju za frazeološku jedinicu su *związek frazeologiczny, jednostka frazeologiczna, frazeologizm, idiomatyzm, frazem, wyrażenie, idiom, zwrot*. Međutim, termin *frazologizm* u poljskom jeziku smatra se prijevodnim ekvivalentom hrvatskom *frazemu* (Vidović Bolt, 2011: 17). *Wielki słownik języka polskiego* navodi da je *idiom* isto što i *frazologizm*, a *idiom* je definiran kao „stałe połączenie wyrazów, funkcjonujące w języku jako całość, którego znaczenie nie wynika ze znaczeń poszczególnych elementów tego połączenia.“ Stanisław Skorupka (1985: 9) ne pridaje posebnu važnost terminološkoj neusustavljenosti i objašnjava da *frazem* i *idiom* imaju isto značenje. Prema (Kovačević, 2012: 7) *idiom* označava samo jednu vrstu frazeoloških jedinica koje imaju konotativno značenje (njihova je motivacija neprozirna).

U ovome radu koristit će se termin *frazem* zbog toga što je općeprihvaćen u hrvatskoj lingvistici.

2.2. Povijesni pregled frazeologije i razlike u frazeološkim rječnicima

Zanimanja za predmet frazeologije potječe još od srednjeg vijeka. U tom se razdoblju prvi put pojavljuje zbirka o neraščlanjivim svezama riječi kao što su npr. poslovice, uzrečice i veze riječi koje imaju preneseno značenje i pojavljuju se u tekstovima raznih pisaca (Filaković 2008: 38). Termin *phraseologia* na samom početku odnosio se na stil, rječnik, a utemeljen je u 16. stoljeću. Engleski termin *phraseology* nastao je stoljeće kasnije, a označavao je skup ili priručnik jezičnih izraza i sintagmi – *phrasebook* (Vidović Bolt 2004: 7 prema Skorupka 2001: 151).

Rusko jezikoslovlje (Šanski, Rozenzon, Telija, Molotkov, Mokienko) smatra se najznačajnijim za razvoj i osamostaljenje frazeologije. Kada je u Moskvi 1947. godine Viktor Vladimirovič Vinogradov objavio svoj znanstveno frazeološki članak pod nazivom *Osnovni*

tipovi frazeoloških jedinica u ruskom jeziku, bio je prvi koji je stvorio temeljne uvjete za razvoj frazeologije definiravši frazeološke jedinice i tipove veza među frazeološkim sastavnicama i samim time postao utemeljiteljem slavenske filologije. Uvjetovana takvim razvojem, frazeologija supostoji usporedno s leksikologijom. Nakon toga je razvijanje frazeologije započelo i u ostalim slavenskim zemljama. E. D. Polivanov u svojim se istraživanjima sustavno zalagao za postojanje frazeologije kao samostalne discipline koja bi trebala biti ravnopravna sa sintaksom. Smatrao je da frazeologija istražuje značenje grupa riječi a leksikologija bi se trebala usredotočiti na istraživanje značenja samostalnih riječi (Fleischer 1997: 9).⁴ Jaspersen, Sechehaye i Charles Bally također su zaslužni za razvoj frazeologije. Njegova studija pod nazivom *Traité de stylistique française* izlazi 1909. godine i u njoj predstavlja semantiku *frazeoloških sklopova* i razvrstava ih na idiomatične i neidiomatične sveze riječi (Vidović Bolt, 2011: 14).

U Hrvatskoj je za početak frazeoloških istraživanja zaslužna autorica Antica Menac čiji je članak *O strukturi frazeologizma*, objavljen 1970. godine u časopisu *Jezik* (XVIII, 1, 1970/71) udario temelje osnovnim postavkama frazeologije. Također je zajedno sa svojim ruskim suradnicima osnovala *Zagrebačku filološku školu* što je pridonijelo razvoju, promicanju i postojanju frazeologije kao samostalne jezikoslovne discipline. Temeljito proučavanje frazeološke jezične discipline pridonijelo je razvoju različitih vrsta frazeoloških rječnika koji je pojavljuju krajem sedamdesetih, odnosno početkom osamdesetih godina. Najprije je nastao *Rusko-hrvatski ili srpski frazeološki rječnik* u redakciji Antice Menac, a 1982. godine izlazi *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* Josipa Matešića. Šest godina kasnije izlazi Matešićev *Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik* te više malih dvojezičnih i trojezičnih rječnika koje je osmislila i ostvarila A. Menac pri Zavodu za lingvistiku. Nastavak sustavnih istraživanja potvrđuju i rječnici nastali u drugom tisućljeću kao što su *Hrvatski frazeološki rječnik* pod vodstvom (Menac-Fink-Arsovski-Veturin) iz 2003. godine, *Hrvatsko-slavenski rječnik poredbenih frazema* iz 2006. godine, *Hrvatsko-engleski frazeološki rječnik* iz 2008. godine i *Hrvatsko-ruski frazeološki rječnik* iz 2011. godine pod vodstvom autorice Željke Fink-Arsovski. Ista autorica je osmislila i izradila *Bibliografiju hrvatske frazeologije* koja obuhvaća sve frazeološke radove od 1970. do kraja 2009. godine (Kovačević, 2012: 4-5).⁵

Poljska frazeologija također je utemeljena na ruskim istraživanjima. V. V. Vinogradov je u svojem radu izložio opis, analizu i klasifikaciju frazema prema semantičkom kriteriju na

⁴ Usp. Kovačević 2012: 4

⁵ Usp. Vidović Bolt 2004: 9, 2011: 15-16

tri skupine jedinica. Međutim, W. Chlebda (2003: 19) smatra da semantički kriterij nije dostatan za ovakvu podjelu frazema zbog toga što se metaforičnost njihove značenjske povezanosti ne može jasno definirati. Ovaj autor u svom radu predstavlja podjelu frazeoloških sveza na *stale* (frazemi sraslice) i *luźne* (slobodni frazemi) i prema njegovom mišljenju stalne sveze riječi su *frazeologizmy*.

Ime Stanisława Skorupke smatra se temeljnim za razvoj frazeologije u Poljskoj. Njegov rad *Z zagadnień frazeologii* iz 1952. godine danas se smatra najznačajnijom studijom koja doprinosi njenom razvoju kao jezičnoj disciplini. Brojni su rječnici poljskog jezika koji su se bavili frazeološkom tematikom, a najistaknutiji među njima bio je *Wstęp do słownika języka polskiego, Słownik języka polskiego i Z zagadnień frazeologii polskiej* W. Doroszewskog. Slijedi *Słownik frazeologiczny języka polskiego* prvi poljski frazeološki rječnik objavljen 1967. na 1968. godine pod vodstvom S. Skorupke koji sadrži popis gotovo svih frazema do sredine VIII. stoljeća i koji je uz druge postojeće rječnike konzultiran za potrebe pisanja ovoga rada kao osnova za stvaranje korpusa poljskih frazema sa sastavnicom *srce*. Potom se tek devedesetih godina XX. stoljeća ponovno pojavljuju različiti tipovi frazeoloških rječnika, što se nastavilo i stoljeće kasnije, a među najznačajnijima su sljedeći: *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami* Anne Kłosińskiej, Elżbiety Sobol i Anne Stankiewicz, *Słownik frazeologiczny współczesnej polszczyzny* pod redakcijom Stanisława Bąbe i Jarosława Libereka, *Słownik porównań* Mirosława Bańka te *Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego* Piotra Muldnara Nieckowskoga (Vidović Bolt 2011: 15).

Nadalje, što se tiče frazeoloških rječnika vrlo je važno opisati njihovu strukturu kako bi se uočile određene razlike. Rječnička natuknica ili lema osnovni je dio svakog frazeološkog rječnika i poredana je abecednim redom. Svaka natuknica određuje izgled rječnika zbog broja značenja koja posjeduje (općenito ili složeno), svoje unutarnje strukture i frazeološke različitosti. Ona je zapravo osnovna riječ koja može biti imenica, glagol ili pridjev (rjeđe neka druga vrsta riječi) i glavni je dio frazeološke jedinice. Često ju je moguće pronaći pod različitim natuknicama zbog toga što se svaka sastavnica frazeološke jedinice ne ostvaruje samo u jednoj svezi, već je široko povezana s drugim izrazima kao što je primjerice izraz *porachować gnaty* (polomiti kosti) i možemo ga pronaći pod natuknicom *gnat* (kost) i *porachować* zbog toga što su pod natuknicom *gnat* navedeni sljedeći glagoli: *polamać, poprzetrzącać, pograchotać, porachować, policzyć komu gnaty*. Pod natuknicom *porachować* navedeno je: *porachować komu kości, gnaty* i u rijetkim slučajevima *zęby* (Skorupka 1974: 8-9).

Frazeološki sinonimi sačinjavaju veću frazeološku grupu te su iz tog razloga pod natuknicom koja je središte kompletne sinonimske grupe što je vidljivo u primjerima: *świat- za nic w świecie, za nic na świecie (za ništa na svijetu) za żadne skarby świata* (ni za svo blago svijeta) u značenju nečega što nije ugodno za ispuniti; *świdrować oczami w kim, w czym, za kim, świdrować kogo oczami, wzrokiem, spójrzaniem, oczy czyje świdrują w kim, ktoś przygląda się komu ciekawie, przenikliwie, załotnie* što znači znatiželjno, prodorno, zavodnički gledati nekoga.

Svršeni i nesvršeni glagoli navedeni su u paru i također su poredani abecednim redom kao na primjer: *wziąć, brać, strzelić, strzelać*. Navedeni se redosljed ne prati kada se jedan oblik učestalo pojavljuje kao što je u slučaju navedenih glagola: *stworzyć* (stvoriti) *stwarzać* (stvarati); *zgodzić* rjeđe *zgadzać*. Unatoč učestalom ponavljanju, povratno posvojni oblik glagola ima isti redosljed: *zgodzić się*, (nagoditi se/složiti se) *zgadzać się* (slagati se) i drugi navedeni oblik se češće koristi. Nekolicina povratnih glagola navedeni su iza nepovratnih glagola, a ako se oblici glagola preklapaju u različitim značenjima, tada se svaki od glagolskih oblika navodi odvojeno kao što je vidljivo u primjeru: *palić* (paliti, spaljivati) – *spalić* (spaliti) *palić – zapalić* (zapaliti) *palić – palnąć* (odjednom reći/bubnuti, ispaliti).

Kada govorimo o definicijama u frazeološkom rječniku, objašnjenje ne zahtijevaju svi frazemi, već samo oni terminološkog karaktera. Ukupno značenje frazema ne sastoji se od zbroja značenja sastavnica što ih čini nerazumljivima, pa se iz tog razloga moraju pojasniti. Takva vrsta frazeoloških jedinica obično ima više značenja stoga zahtijeva objašnjenje kao na primjer izraz: *robić bokami* kada govorimo o životinjama znači teško disati zbog posljedica umora ili u drugom značenju imati ozbiljne materijalne probleme. Kolokvijalni izraz *przerwa w życiorysie* nerazumljiv je bez dodatnog objašnjenja. Tim terminom kolokvijalno se naziva stanje potpunog zamračenja pod utjecajem alkohola. Kako u općem, tako i u frazeološkom rječniku postoje različite vrste definicija kao što su one stvarnog značenja i one sinonimske kao na primjer kod sljedećih izraza *nie panować nad kierownicą* koji označava nesavlđavanje vozačkih vještina; izraz *szczere serce* primjerice označava osobu koja istinski pokazuje svoje osjećaje ili u primjeru *nie zginąć na świecie* (snaći se u životu).

Osim spomenutih definicija, terminološki frazemi imaju i kvalifikatore koji upućuju na posebno područje zanimanja u kojemu se koriste. U slučajevima u kojima je to moguće, frazemi stereotipnog karaktera dobivaju jednoriječne ekvivalente. Definicije koje se koriste kod takve vrste frazema skraćene su i odnose se na značenje rječničke natuknice kao na primjer: *smaczna*,

wykwintna kuchnia (produkty gotowane). U ovom primjeru „produkty gotowane” (kuhana jela) odnose se na izraz *kuhinja*, a ne na cjelokupni izraz: *ukusna, luksuzna kuhinja*.

Kada govorimo o strukturi frazeološkog rječnika S. Skorupka objašnjava da je kod imeničkih frazema podjela na izraze i fraze također prisutna. Takvi frazemi koriste se u svom primarnom i prenesenom značenju, stoga se spomenuta podjela ponavlja u obje grupe kao na primjer u slučaju natuknice *bloto* (blato). Isto tako, kod rječničkih natuknica koje imaju više značenja kao što je primjerice *chorągiew* (zastava, barjak; jedinica poljskih izviđača), *rozprawa* (rasprava na sudu; ročište; doktorska disertacija), *ciało* (ljudsko tijelo; nebesko tijelo; pravno tijelo; čvrsto/tekuće tijelo). Kod natuknica čije stvarno značenje nije moguće strogo odvojiti od prenesenog, u odvojenim rubrikama navedeni su izrazi i fraze prenesenog značenja npr. natuknica *boleść* (bol, žalost, jad, tuga). U slučajevima u kojima rječničke natuknice nije bilo moguće raspodijeliti zbog mnogo značenja koje posjeduju, ostala je sačuvana shematska podjela na izraze i fraze koja upućuje na značenjske nijanse spomenutih natuknica kao u slučaju rječničke natuknice *swoboda* (sloboda).

Citati u frazeološkom rječniku pokazatelji su uporabe frazema i navode se prije svega kod frazeologije u užem smislu. Na taj je način svaka značenjska nijansa potkrijepljena barem jednim primjerom koje nalazimo u rječnicima, lijepoj književnosti, znanstvenim radovima i tisku, a u iznimnim slučajevima sam autor navodi vlastite primjere. Kod višekomponentnih i stereotipnih frazema navedeni su primjeri za one koji su rjeđe u uporabi. Također su navedeni primjeri sintaktičkih shema kod slobodnih frazema i frazema sraslica. Većina citata preuzeta je od poznatih autora klasične književnosti isključivo u ispravnom obliku. Uskličnik kao znak upozorenja, navodi se nakon tipičnih pogrešnih frazeoloških obrazaca kako bi se izbjegle takve vrste izraza ili fraza kao u sljedećem primjeru: *wydaje się być [!] zbytecznym*; <*wydaje się zbyteczny*> u značenju čini se suvišnim. U nekim slučajevima, netočan izraz ili fraza navodi se u zagradama iza ispravnog oblika kao na primjer: *w jednej chwili [nie: za chwilę]* što znači *u treptaju oka, smjesta*. Društveno ili emocionalno obilježeni izrazi i fraze koji su pritom ispravni dobivaju odgovarajuće kvalifikatore kao što su: *razg.*, *vulg.* i slično.

2.3. Tipovi i podrijetlo frazema

U mnogim europskim jezicima postoje frazemi kojima su zajednički podrijetlo, izvor i motivacija. Velikom broju njih moguće je s lakoćom odrediti podrijetlo i smatraju se europeizmima. Biblija je uvelike pridonijela razvoju frazema u europskim jezicima npr. (*iščekivati koga kao Mesiju*) kao i mitologija (*Sizifov posao, lijep kao Apolon*) te književnost

koja obiluje frazemima koji su napisani na izvornom jeziku ili su prevedeni iz drugih jezika npr. (*boriti se s vjetrovjačama*) HFR (2014: 7). Neki frazemi potječu iz narodnih pjesama i pripovijedaka npr. *čiča miča, gotova priča, Bože mili, čuda velikoga*). Kada govorimo o frazemima bitno je spomenuti poslovice čije skraćivanje najčešće postoje osnova za stvaranje frazema npr. (*vuk dlaku mijenja, ali ćud nikada*). Antica Menac (2007: 16) navodi kako je za podrijetlo frazema bitan jezik u kojemu je pojedini frazem niknuo, pa tako razlikuje nacionalne i posuđene frazeme npr. (*in memoriam*). Drugi frazemi potječu iz različitih područja ljudskih aktivnosti glazbe (*davati ton, kriva nota*), kazališta (*stupiti na scenu, igrati glavnu ulogu*), sporta (*baciti u aut, nula – nula*) pomorstva (*dići sidro, punim jedrima naprijed*) različitih tipova žargona – kartaškog (*posljednji adut*), žargona mladih (*trta me*) a neki sadrže i termine ili izraze iz pojedinih znanosti npr. (*progutati mamac*). Prema podrijetlu razlikuju se antički, biblijski, nacionalni i internacionalni frazemi sa somatskom sastavnicom. U navedenu podjelu frazema Kovačević (2006: 102) uključuje i slavenske frazeme sa somatskom sastavnicom koji potječu iz slavenske mitologije i moguće ih je pronaći isključivo u slavenskim jezicima. U korpusu postoje sljedeći slavenski frazemi: *imati mušice (muhe, bube, bubice) u glavi, puna šaka brade, istjerati komu mušice (muhe, bube, bubice) iz glave, puhnuo je u glavu komu što (da)...*

2.3.1. Antički frazemi

Frazemi koji potječu iz antičke kulture i koji su motivirani pričama iz mitologije nazivaju se antičkim frazemima. Barbara Kovačević (2006: 102) zaključuje da frazem *Ahilova peta <čija>* pripada skupini mnogih europskih frazema koji su motivirani mitološkom ličnošću. Također, objašnjava da frazem *visi mač nad glavom komu*, kao i priče o Damoklu potječu iz grčke mitologije.

2.3.2. Biblijski frazemi

Biblijski frazemi su „ustaljene višerječne sveze potvrđene u *Bibliji* ili pak s frazemskom slikom, odnosno najmanje jednom frazemskom sastavnicom izravno ili neizravno povezanom s biblijskim tekstom.“ To su frazemi poput: npr. *nevjerni Toma* u značenju čovjeka koji nikome ne vjeruje, *kula babilonska* u značenju nereda, meteža i kaosa, *izdati (prodati) koga kao Juda Krista (Isusa)* u značenju iznevjeriti nekoga. Govornici prepoznaju određeni broj biblijskih frazeoloških jedinica izravno povezanih s Biblijom i uvjetovanih različitim tekstovima koji opisuju događaje, u kojima se navode različiti podaci i simboli i gdje se spominju osobe i životinje. Međutim, mogu se izdvojiti i oni frazemi čija je povezanost s biblijskim tekstovima

slabije primijećena kao npr. *sedam gladnih krava, sedam mršavih krava, sedam debelih krava* i oni se zbog vrlo česte uporabe u doba velike svjetske krize nazivaju frazeološke oživljenice (Vidović Bolt 2019: 27-28).

Vidović Bolt (2011: 44) navodi tri postojeće skupine frazema:

- frazemi koji su preuzeti iz prijevoda Biblije kao citati ili parafraze, a status frazema stekli su nakon završena procesa frazeologizacije,
- frazemi nastali pod utjecajem biblijskih tekstova (prisprodoma, podataka, simbola) i
- frazemi koji su posljedica specifičnoga ostvaraja u nekome jeziku pa su na taj način nastali novi ustaljeni desemantizirani sklopovi od biblijskih izraza ili pak novi frazemi čije je značenje posve suprotno od izvornog biblijskog značenja (Vidović Bolt 2011:44 prema Spagińska Pruszk 1998a: 79)

Agnieszka Pruszk (1998: 79) dijeli isto mišljenje te objašnjava da oni frazemi na čiji nastanak su utjecali biblijski tekstovi kao što su simboli, podatci i prisprodombe, oni koji su stvoreni jezičnim stvaranjem govornika te oni koji su preuzeti iz biblijskih tekstova pripadaju biblijskoj frazeologiji.

Barbara Kovačević (2006: 102) ističe frazeme motivirane biblijskim pričama te navodi frazem *oprati/prati ruke od čega* koji je motiviran pričom o Ponciju Pilatu, potom frazem *biti (stajati) na staklenim (glinenim) nogama* koji vuče podrijetlo iz biblijske priče o babilonskom caru Nabukodonozoru. Također navodi frazem *oko za oko, zub za zub* iz Staroga zavjeta koji se zbog svoje široke uporabe smatra internacionalnim kao što je slučaj i s frazemima *izgubljena (zalutala, zabludjela) ovca* i *alfa i omega* s čime se slaže i Vidović Bolt (2019: 27). Autorica tumači da je frazem *posuti se/ posipati se pepelom <po glavi>* moguće interpretirati na više načina i to na temelju biblijskih prisprodoma, drevnoga običaja trganja odjeće, čupanja kose, te posipanja pepelom. Isto tako, upućuje na frazeme potvrđene u Bibliji, ali koji nisu motivirani biblijskom pričom kao što su sljedeći: *ni vlas s glave neće pasti (nije pala) komu, odbiti od sise koga, tvrda (kamena) srca*.

2.3.3. Nacionalni frazemi

Nacionalne frazeme čine frazeološke jedinice koje nemaju ekvivalent u drugim jezicima a motivirani su tradicijom, nasljeđem i kulturom koje određena sredina njeguje, te odražavaju specifičnosti određenoga naroda koje su drugim kulturama nepoznate. A. Menac (2007: 16) navodi da takav tip frazema nastaje „u krilu jezika u kojem se upotrebljavaju“. Takva vrsta

frazema nije mnogobrojna zbog velikog utjecaja međujezične komunikacije koja potiče preuzimanje frazema u drugi jezik, međutim neki frazemi ostaju isključivo unutar nacionalnih okvira, a to su frazemi geografskog, povijesnog i kulturološkog karaktera čije su sastavnice svojstvene upravo određenom prostoru kao npr. *ispraviti krivu Drinu* (Vidović Bolt 2011: 46). Specifični su po tome što neki od njih sadrže sastavnice koje u leksičkom fondu nekog jezika nisu prisutne kao npr. u hrvatskom jeziku što je vidljivo u primjerima: *prodavati zjake, ne znati ni bu ni mu, ni trt ni mrt*. Nacionalni frazemi ponekad se mogu poistovjećivati s internacionalnim frazemima što potvrđuje A. Menac (1972: 9). Što se tiče somatskih frazema, bitno je istaknuti da nije moguće tvrditi kako oni isključivo pripadaju određenoj jezičnoj zajednici ili da su izravno preuzeti iz drugih kultura. U slučaju preuzimanja odnosno „kalkiranja“ nužno je da jezici odgovaraju istoj kulturološkoj sferi kako bi preuzimanje bilo moguće (Kovačević 2006: 103).

2.3.4. Internacionalni frazemi

Internationalni frazemi su frazemi motivirani nekim povijesnim događajem, osobom ili pojmovima koji su se proširili izvan granica unutar kojih su formirani i kasnije postali dio frazeološkog sustava brojnih jezika (Kovačević 2006: 103). M. Turk (1994: 38) ovakav tip frazema naziva frazemima stranog nacionalnog karaktera i toj skupini pripadaju frazemi poput: *Kolumbovo jaje* (lako rješiva zamršena stvar), *Pirova pobjeda* (pobjeda s mnogo žrtava), *Bartolomejska noć* (krvoproliće, pokolj), *Potemkinova sela* (obmana, lažne činjenice), *Buridanov magarac* (neodlučna osoba razapeta željama). A. Menac (1972: 10) ističe da frazemi različitog podrijetla pripadaju međunarodnoj frazeologiji. Brojni biblijski i antički frazemi pripadaju ovoj skupini frazema prvenstveno zbog dugotrajne uporabe u različitim jezicima. Ekvivalenti mnogih somatskih frazema mogu se pronaći u velikom broju jezika, te iz tog razloga poprimaju internacionalni karakter međutim, ne isključuje se mogućnost da su oni prelazili iz jezika u jezik (Kovačević 2006: 103).

3. ETIMOLOGIJA I SIMBOLIKA LEKSEMA SRCE

Riječ *srce* potječe od sanskrtskog korijena -hrd, a istoimeni indoeuropski korijen dijele također riječi „sredina“ i „milosrđe“. Najčešće se karakterizira kao glavni pokretač čovjeka i smatra se sjedištem njegovih emocija. Ono je direktno u svezi s voljom i osobnošću pa se tako smatra i sjedištem duhovnosti čovjeka (Colin, 2004: 391). Povijesno gledano, srce je imalo raznovrsnu simboliku.

U egipatskoj tradiciji srce je označavalo središte života, volje i uma međutim, tradicionalne civilizacije srce poimaju kao simbol razuma i intuicije pritom ne isključujući emotivni svijet pojedinca. U Indiji na srce se gleda kao na središte intelektualnih funkcija. U Kini srce je ekvivalent elementu zemlji i broju pet ali pripisuje mu se i element vatre te označava intelektualnu i emotivnu aktivnost. Zapadnjačke kulture srce doživljavaju kao najvažniji izvor osjećaja i u tim se kulturama najviše ističe dualizam između srca i uma. U Bibliji srce je simbol *nutarnjeg čovjeka*, njegov ljubavni život, središte uma i mudrosti i spominje se desetak puta u značenju tjelesnog organa, a čak tisuću puta spominje se u metaforičkom smislu. Kao što je već ranije spomenuto, u duhovnom životu ono ima glavnu ulogu, pokazatelj je odgovornosti, misli, odlučuje i planira. U islamskoj predaji primarna funkcija srca nije iskazivanje osjećaja, već srce simbolizira organ kojim se duboko zadire u misli i pomoću kojega poimamo sve što nas okružuje i ima vrlo važnu ulogu u duhovnom životu. U novijim predajama srce označava ljubav, prijateljstvo, ispravnost, milost u smislu božanske ljubavi te svjetovnu ljubav. Pleme Karaiba iz Venezuele i Gvajana za označavanje duše i srca koristi samo jednu riječ, a pleme Tukan iz Amazone koristi jednu riječ za srce, dušu i puls. Za narod Wuitoto iz Južne Kolumbije srce, prsa, pamćenje i misao imaju isto značenje (Chevalier i Gheerbrant, 2007: 681-4).

Simbolika srca široko je rasprostranjena i ono je središte emotivnosti čovjeka, njegovo unutarnje biće, ono najdublje u čovjekovoj nutrini i njegova je unutarnja bit.

4. OBILJEŽJA SOMATSKIH FRAZEMA

4.1. Somatski frazemi u poljskom i hrvatskom jeziku

Somatska frazeologija ima značajno mjesto u frazeološkom jezičnom korpusu. U ovoj vrsti frazeologije ogleda se sličnost sa frazeologijama drugih srodnih i nesrodnih jezika zato što somatski frazemi kao takvi predstavljaju modele ljudskoga ponašanja i ljudske stavove prema svijetu koji okružuje pojedinog čovjeka i ističu simboliku određenih dijelova ljudskog tijela. Somatski frazemi, odnosno izrazi čija barem jedna sastavnica označava dio tijela najzastupljenija su skupina frazema u brojnim jezicima (Kovačević 2012: 16). K. Veljanovska (2006: 60) navodi da svaki jezik sadržava takvu vrstu izraza i zbog toga se somatski frazemi mogu smatrati jezičnom univerzalijom. B. Kovačević (2012: 16) nadalje objašnjava da pojedini frazeolozi smatraju da su somatski frazemi samo oni koji u svojoj strukturi sadrže naziv za označavanje dijela tijela, dok ini navode da se somatski frazemi koji za sastavnicu imaju dio životinjskoga tijela također ubrajaju u somatsku frazeologiju. Isto tako, neki od njih s jedne strane u određivanju skupine frazema ne uključuju unutarnje organe tj. one koji nisu vidljivi golim okom na živome ljudskom tijelu, a drugi s druge strane u somatske skupine ubrajaju frazeme koji u svom sastavu sadržavaju dušu i um. Istraživanje ovakvih vrsta frazema pridonosi boljem kognitivnom poimanju kulture i jezika određene nacije i uspostavljanju odnosa u društvu.

Autorica A. Tyrpa u svojoj je knjizi *Frazeologia somatyczna w gwarach polskich* vrlo detaljno opisala i obradila ovo frazeološko područje. Tyrpa (1987: 26) objašnjava da nazivi dijelova tijela čine jednu od osnovnih imeničkih skupina svakoga jezika. Njihova je funkcija bila i ostala normativna, oni tvore nazive predmeta i njihove dijelove⁶ ali se također mogu rabiti za određivanje apstraktnih pojmova kao što su na primjer *ramię sprawiedliwości* i *głowa kościoła*. Iz tog razloga nastali su osobni derivati koji označavaju karakterne osobine, emocije i odnose među predmetima, kao npr. *rozsierdzić się*, *żołądnować się*, *gardłować*, *jątrzyć*, *boczyć się*, *krewny*, *serdeczny*, *czołowy* i sl. Sinonimija je još jedan dokaz da nazivi dijelova tijela čine osnovnu skupinu fonda riječi i brojnost njihovog nazivlja nije jednaka, primjerice u različitim varijantama poljskog jezika postoji čak 120 sinonima riječi glava, a isto se događa i u francuskom jeziku koji obiluje primjerima istog dijela tijela.⁷

⁶ npr. *szyjka butelki*, *głowa kapusty*, *noga stołu* i sl.

⁷ Usp. Lubaś 1978: 147, Greimas 1966, Wierzbicka 1967

Krasnoslowski je bio prvi autor koji je u svom radu *Przenośnie mowy potocznej* iz 1905. godine iscrpno je predstavio frazeme koji za sastavnicu imaju nazive dijelova tijela i često je isticao važnost prirodnih frazeoloških sveza. Istog je mišljenja i Skorupka koji ističe da su nazivi organa i dijelova tijela u imeničkim skupinama frazeološki najbogatiji i najproduktivniji zbog toga što se oni najbolje ostvaruju kao prirodna sredstva djelovanja čovjeka i oni u konačnosti čine prirodnu osnovu metafore (Tyrpa 1987: 26). Autorica također navodi da su se ranije navedene skupine stalnih sveza riječi još u Sovjetskom savezu nazivale somatskom frazeologijom (od grč. *soma* „tijelo“) odnosno da se frazem koji je u svom sastavu sadržavao naziv dijela tijela označavao kao somatizam ili somatski frazem. Rojzenzon (1973: 193) koristi i naziv leksički somatizmi. Somatski frazemi interesantan su predmet istraživanja mnogim jezikoslovcima prvenstveno zato što spadaju u ograničenu skupinu i zbog toga što doprinose istraživanju različitih frazeoloških pojava.

Kovačević (2012: 16) tumači da somatski frazemi u većini slučajeva nastaju „frazelogizacijom slobodnih skupova riječi ili sintagmi, koji se zbog česte uporabe i metaforičnosti počinju ostvarivati kao ustaljeni i neslobodni leksički spojevi ili sintagme: *držati jezik za zubima, sklopiti oči...*“ Do semantičke preoblike nefrazelogizirane sintagme dolazi metaforičkim putem i u tom trenutku njezino primarno značenje „motivirano leksičkim značenjem njezinih sastavnica, postaje specifičan znak, ekspresivan naziv za neku pojavu, djelatnost, situaciju.“ Prijenos značenja može biti motiviran na osnovi „sličnosti opisanih radnji, ponašanja i sl., zatim na osnovi kvalificiranja osobina i usporedbe. Frazemi nastali na ovakav način povezani su s pojavama u svakodnevnom životu, čovjekovom životnom sredinom, njegovim razmišljanjima i osjećajima. Postoji značajan broj somatskih frazema koji su motivirani gestama i mimikom i samim time odražavaju govor čovjekova tijela. Nadalje Kovačević (2012: 18) zaključuje da „oni izrazi koji još uvijek samo opisuju radnju i oslanjaju se na govor tijela, odnosno zahtijevaju pri opisu izvršenje pokreta, ne mogu se smatrati frazemima.“

Anna Tyrpa (1987: 34-35) navodi da postoje određeni tipovi semema koji se pojavljuju u gotovo svim nazivima dijelova tijela i tako utječu na značenje frazema. Kako bi odredila takvu vrstu semema, služi se analizom rječničkih definicija i njihovo iščitavanje dovodi do drugačije percepcije semema zbog toga što oni u sebi sadržavaju tri vrste informacija kao što su: 1. obilježja poput (dio tijela) prednji, srednji, bočni, ispod, između, govore o položaju dijela tijela; 2. obilježja poput: (dio tijela) star, duguljast, bez kose, pokretan, koji se otvara, govore o izgledu i pokretima; obilježja poput: (dio tijela) u koji ulaze zrak, bez kojeg se ne može razmišljati,

govore o funkcijama dijelova tijela. Autorica smatra da navedena obilježja semema odgovaraju onima koje prema Wierzbickoj naziva „topografskima“ (1. grupa), „anatomskima“ (2. grupa) i funkcionalnima (3. grupa) i njima je zajednička semantička struktura.

Neki frazemi, primjerice oni sa zoonimskom sastavnicom, u svom sastavu također mogu sadržavati somatsku sastavnicu i taj se somatizam uglavnom povezuje sa životinjom na koju se odnosi i može se reći da je on dominantan dio tijela te životinje. U takvoj svezi frazema uloga somatskog frazema je ekspresivna iz razloga što pridonosi slikovitosti i smatra se intenzifikatorom što je vidljivo na primjeru frazema *imati jezik kao krava rep* (Vidović Bolt 2011: 50).

5. EKVIVALENCIJA U POLJSKIM I HRVATSKIM FRAZEMIMA SA SASTAVNICOM SRCE

Hrvatska enciklopedija navodi da ekvivalencija u lingvistici označava odnos podudarnosti između riječi ili izraza, odnosno njihovu međusobnu jednaku vrijednost.⁸ Unatoč tome što pripadaju različitim jezicima, ekvivalentni frazemi su oni frazemi koji osim identičnog značenja imaju istu gramatičku strukturu, leksički sastav i sliku. Međutim, postoje razlike u strukturi i u sastavu takvih vrsta frazema na koje je potrebno obratiti pozornost. Stoga, ovisno o stupnju ekvivalencije frazeme možemo podijeliti na: potpuno ekvivalentne frazeme i djelomično ekvivalentne frazeme. One frazeološke jedinice koji se mogu uvrstiti u identičan kontekst, nalaze se u potpunom ekvivalencijskom odnosu. Različitost djelomično ekvivalentnih frazema vidljiva je isključivo u malim segmentima njihovog leksičkog sastava i strukture (Vidović Bolt 2011: 140).

5.1. Poljski i hrvatski ekvivalentni frazemi

U ovom poglavlju navedeni su poljski i hrvatski frazemi koji imaju jednako frazeološko značenje, pozadinsku sliku i gramatičku strukturu.

POLJSKI FRAZEMI	HRVATSKI FRAZEMI
rozdziierać (komuś) serce (Pintarić N., Moguš M.)	razdirati (komu) srce
zmiękczyć (czyjeś) serce (Pintarić N., Moguš M.)	smekšati (čije) srce
mieć zajęcze serce (Skorupka S., Kłosińska A.)	imati zečje srce
nosić w sercu (kogoś, coś) (Giel. K)	nositi u srcu (koga, što)
leży coś (komu) na sercu (duszy) (Skorupka S., Menac A., Pintarić N.)	leži na srcu (komu) što na srcu je (komu) što
z całego serca (Kłosińska A. , Skorupka S.)	od (svega) srca
zdobyć (czyjeś) serce (Giel K.)	osvojiti, osvajati (čije) srce

⁸ Usp. <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=17511> podatak je prikupljen na stranici Hrvatska enciklopedija. Pristupljeno: 16. svibnja 2022.

złamać/łamać (komuś) serce (Kłosińska A., Giel K.)	slomiti (komu) srce
chwytać (kogo) za serce (Skorupka S.)	uhvatiti se (komu) srca
całym sercem (Menac A. Pintarić N.)	svim srcem (dušom)
w głęby duszy, (ducha) serca ⁹ (Giel K.)	u dubini duše, srca
poruszyć (w kimś) głębie serca ¹⁰ (Skorupka S.)	dirnuti [koga] do dna srca, u dno srca
wbić (komuś) nóż w serce/ zatopić (komuś) nóż w sercu ¹¹ (Wielki słownik frazeologiczny PWN)	zabiti (komu) nož u srce
co w sercu, to na języku (Wielki słownik frazeologiczny PWN)	što u srcu, to na jeziku ¹² na jeziku je (komu) što mu i na srcu
gołębie serce (Podławska D., Świątek Brzezińska M.)	golubinje srce
zajęcze serce (Giel K.)	zečje srce
w sercu czego (Skorupka S.)	u srcu (čega)
serce poszło/uciekło (komu) w pięty ¹³ (Menac A., Pintarić N.)	srce je sišlo u pete (komu) ¹⁴
serce ciągnie (kogo) do (czego, dokąd) (Skorupka S., Menac A., Pintarić N.)	srce vuče (koga) za (čim, kamo)
mieć serce dla (kogoś) dla (czegoś) (Kłosińska A.)	imati srca (za koga, za što)
mieć złote serce (Kłosińska A.)	imati zlatno srce
mieć (co) na sercu (Skorupka S.)	imati (što) na srcu
kamień spadł (komuś) z serca (z piersi) ¹⁵ (Giel K., Buchmann)	pao je (komu) kamen sa srca, s duše (s vrata)

⁹ Frazem *w skrytości, cichości serca* także istnieje w polskim języku.

¹⁰ Ekwivalenti *do głębi serca/do gruntu serca* istnieją także w polskim języku.

¹¹ Także używane są frazemy *wrazić komu nóż w serce, ugodzić kogo w (samo) serce, zakrwawić komu serce*.

¹² Używanie tej frazemy w hrvatskim języku jest także używane i frazemy *što na umu to na drumu* w tym samym znaczeniu.

¹³ Osiem wymienionych frazemy w polskim języku także istnieje frazemy z składnicą *dusza*.

¹⁴ W hrvatskim języku także istnieje frazemy *srce je sišlo u gaće (komu) i srce je (stoji) komu u peti*.

¹⁵ W polskim języku w tym frazemy używane jest także i składnica *ciężar* (teret).

być (człowiekiem) bez serca (ktoś) bez serca	biti bez srca (nemati srca)
człowiek wielkiego serca (Skorupka S. Kłosińska A.)	čovjek velikog srca (imati veliko srce)
wziąć/brać sobie coś do serca ¹⁶ (Kłosińska A., Giel K.)	primiti/primati (uzeti/uzimati) k srcu što
serce się (komuś) kraje, pęka (Menac A., Pintarić N.)	srce se para/kida/cijepa, puca (komu)
serce się (komuś) ściska (Kłosińska A., Giel K.)	srce se steže (steglo, stislo i sl.) (komu) ¹⁷
wybran(k)a (czyjego) serca ¹⁸ (Kłosińska A.)	izabranica srca, draga, ljubljena
serce (komuś) stanęło (zamarło) ¹⁹ (Głowińska K.)	srce je stalo komu [od straha]
z całego serca (Giel K., Kłosińska A.)	od (iz) sveg srca
z głębi serca (Skorupka S.)	iz dubine srca
z serca do serca (Skorupka S.)	od srca k srcu
przypaść (komu) do serca (Kłosińska A., Menac A., Pintarić N.)	prirasti komu [k] srcu (za srce) ²⁰
mieć otwarte serce (Podławska D., Świątek Brzezińska M.)	(imati) otvoreno srce
odkryć, otworzyć (komu, przed kimś) swoje serce (Giel K.)	rastvoriti (komu) svoje srce, otkriti (komu) svoje srce
zdyć (komuś) kamień z serca (Głowińska K.)	odvaliti/svaliti (komu) kamen sa srca

U ovom dijelu rada navedeni su frazemi u poljskom jeziku koji imaju svoje odgovarajuće ekvivalente u hrvatskom jeziku. U korpusu je pronađeno 37 parova frazema.

5.2. Poljski i hrvatski djelomično ekvivalentni frazemi

U ovom poglavlju navedeni su frazemi koji imaju isto frazeološko značenje, jednakog su oblika i različita im je jedna (ili više) leksičkih sastavnica.

¹⁶ U poljskom jeziku koristi se i frazem *wziąć/brać do siebie coś*.

¹⁷ U hrvatskom jeziku također postoji frazem *steže se komu oko srca*.

¹⁸ Navedeni frazem u poljskom je jeziku također izražen sastavnicama *dama* ili *pani* koje označavaju gospođu.

¹⁹ *Serce zamiera w kim (z trwogi, ze grozy, z zachwytu)* ova inačica frazema isto tako se rabi u poljskom jeziku.

otworzyć dla (kogoś, czegoś) (swoje) serce (Giel K.)	otvoriti/otvarati (svoje) srce (komu, čemu)
--	---

Navedeni poljski frazem razlikuje se od hrvatskoga po prijedložnoj sastavnici *dla (za)*. Ostale sastavnice se podudaraju, međutim njihov redosljed je različit. Hrvatski frazem sadržava glagolsku varijantu nesvršenoga vida i u takvom je obliku naveden u rječnicima.

człowiek o twardym sercu ²¹ (Kłosińska A.)	biti tvrda srca
---	-----------------

Poljski se frazem ne podudara s hrvatskim u imeničkoj sastavnici *człowiek* koja ima značenje „čovjek“. Hrvatski frazem sadržava pomoćni glagol *biti*, dok poljski frazem ne sadržava glagolsku sastavnicu.

mieć dobre (miękkie) serce (Menac A., Pintarić N.)	biti dobra (mekka) srca ²²
--	---------------------------------------

Frazemi se međusobno razlikuju u glagolskim sastavnicama. U poljskom frazemu to je sastavnica *mieć* čije je značenje „imati“, a u hrvatskom frazemu glagolska sastavnica je pomoćni glagol *biti*.

ile ci tylko dusza zapragnie (Menac A., Pintarić N.)	koliko ti srce (duša) hoće (želi)
--	-----------------------------------

Ovi se frazemi razlikuju po priložnoj sastavnici *tylko (samo)* i glagolskoj sastavnici *zapragnie* koja ima značenje *zaželjeti* i svršenog je vida, dok u hrvatskom frazemu to nije slučaj. U hrvatskom je frazemu također prisutna još jedna glagolska sastavnica *hoće* što ga razlikuje od poljskog frazema.

(coś) kłuje, kole (kogoś) w serce (Kłosińska A.)	<i>ubosti koga u srce/bosti koga u srce</i>
--	---

²¹ U poljskom jeziku postoje različite inačice navedenog frazema kao što su *człowiek o zimnym sercu* (hladna srca), *człowiek kamiennego serca* (kamena srca) *człowiek czystego serca* (čista srca) itd.

²² Ekvivalent ovom frazemu je i frazem *biti široka srca*.

Frazemi se razlikuju po neodređenoj zamjenici *coś (nešto)* i glagolskoj sastavnici koja je u poljskom frazemu u prezentu i nesvršenog je vida, a u hrvatskom je frazemu glagol u infinitivu i ima svršeni i nesvršeni oblik.

<i>serce się (komuś) kraje, pęka</i> (Menac A., Pintarić N.)	<i>srce se para/kida/(cijepa, puca) (komu)</i>
---	--

Frazemi se međusobno razlikuju po različitom redosljedju sastavnica, u ovom slučaju riječ je o neodređenoj zamjenici *komuś*.

<i>z ręką na sercu</i> ²³ (Giel K., Skorupka S.)	<i>ruku na srce</i>
---	---------------------

Navedeni poljski frazem sadržava prijedlog *z* ali u hrvatskom frazemu on nema svog ekvivalenta. Također postoji razlika u imeničkim sastavnicama u poljskom frazemu prva sastavnica *ręka* je u instrumentalu, u hrvatskom je u akuzativu, a somatska sastavnica *serce* je u poljskom frazemu u dativu i u hrvatskom je u akuzativu.

<i>zrobiło się/ robi się (komuś) miękko koło serca</i> (Skorupka S., Kłosińska A., Głowińska K.)	<i>milo (ugodno) je komu oko srca</i>
--	---------------------------------------

Poljski se frazem razlikuje od hrvatskoga po glagolskoj sastavnici *zrobiło się/robi się* u svršenom i nesvršenom obliku kojemu nije pronađen ekvivalent u hrvatskom frazemu. Frazeme također razlikuje prilog *miękko* čije je značenje *meko* i različit je redosljed frazemskih sastavnica.

<i>(komuś) jest, robi się ciężko na sercu</i> (Kłosińska A.)	<i>teško je (komu) pri srcu</i>
---	---------------------------------

Frazemi se međusobno razlikuju po glagolskoj sastavnici *robi się* i prijedložnoj sastavnici *na* u poljskom frazemu i *pri* u hrvatskom frazemu.

²³ Poljski ekvivalenti su i *czystym sercem, szczerym sercem, wdzięcznym sercem*.

chwytać (kogo) za serce (Skorupka S.) ²⁴	uhvatiti se (komu) srca
--	-------------------------

Frazemi se međusobno razlikuju po prijedlogu *za* i somatskoj sastavnici *srce* u genitivu.

serce (czyje) bije dla (kogo) ²⁵ (Skorupka S.)	kuca (tuče puca) (komu) srce za (kim)
---	---------------------------------------

Poljski frazem razlikuje se od hrvatskoga po zamjениčkoj sastavnici *czyje*, različitom redosljedu sastavnica i glagolskom sastavnicom budući da je navedena jedna inačica.

leży (co) (komu) na sercu (Menac A., Pintarić N.)	ležati na srcu komu što ²⁶
---	---------------------------------------

U ovom poljskom frazemu glavni pokazatelj djelomične ekvivalentnosti je glagol *leży* 3. l. jd. prezenta u odnosu na glagol u infinitivu *ležati* u hrvatskom frazemu.

oddać (komuś) serce (Kłosińska A.)	pokloniti [svoje] srce komu
--	-----------------------------

Navedeni poljski frazem razlikuje se od hrvatskoga po značenju glagola *oddać* koji u poljskom jeziku znači *dati, vratiti*. Frazemi se također razlikuju po povratno-posvojnoj zamjenici *swoje* koja nema ekvivalenta u hrvatskom frazemu.

mieć wiele serca (Podławska D., Świątek Brzezińska M.)	imati veliko srce
--	-------------------

Frazemi se ne podudaraju u gramatičkom obliku somatske sastavnice – u poljskom frazemu ona je u genitivu, a u hrvatskom u akuzativu.

mieć serce na dłoni (Skorupka S.)	nositi srce na dlanu
---	----------------------

²⁴ U poljskom jeziku koristi se i frazem *ująć kogoś za serce*.

²⁵ U poljskom se jeziku rabe se još i sljedeći frazemi: *serce czyje uderza/wali młotem*.

²⁶ Ekvivalent ovom frazemu su frazemi *svaliti se komu na srce/biti komu na srcu/počivati komu na srcu*.

Navedeni se frazemi razlikuju po glagolskoj sastavnici *mieć* čije je značenje *imati* u poljskom frazemu.

serce macierzyńskie (Pintarić N., Moguš M.)	materinsko srce
---	-----------------

Frazemi se razlikuju po redosljedu sastavnica.

robić (coś) z sercem (Podławska D., Świątek Brzezińska M.)	učiniti (što) puna srca
--	-------------------------

Poljski frazem razlikuje se od hrvatskoga po značenju glagolske sastavnice *robić* koja u poljskom frazemu ima značenje *činiti, praviti*. Također se razlikuje po prijedlogu *z (sa)* kojeg nema u hrvatskom i po gramatičkom obliku imeničke sastavnice koja je u poljskom frazemu u instrumentalu, a u hrvatskom u genitivu. Hrvatski frazem sadržava pridjev dok poljski ne.

zapaść (komu) głęboko w serce (Skorupka S.)	uvući/uvlačiti se (komu) u srce
---	---------------------------------

U poljskom frazemu glagolska sastavnica *zapaść* nema isto značenje kao u hrvatskome, njezino je značenje *pasti*. Isto tako, prilog *głęboko (duboko)* nema svoj ekvivalent u hrvatskome frazemu.

serce rośnie komu (na widok czego) (Skorupka S.)	raste (komu) srce ²⁷
--	---------------------------------

Navedeni frazemi u potpunosti su identični prema tri početne sastavnice međutim, u poljskom frazemu navedena je prijedložna fraza koja nije izražena u hrvatskome frazemu.

serce (czyje) lgnie do (kogo) do (czego) (Skorupka S.)	prionuti (komu) za srce
--	-------------------------

Frazemi se međusobno razlikuju po redosljedu sastavnica. U hrvatskom frazemu odnosne zamjenice *czyje (čije)* i *czego (čemu)* nemaju svoga ekvivalenta u hrvatskome frazemu.

²⁷ U hrvatskom jeziku također se rabe frazemi *zaigra/igra komu srce, kliče komu srce*.

Glagolska sastavnica *Ignąć* u poljskom frazemu je u 3.1. jd. prezenta, a u hrvatskom je u infinitivnom obliku. Prijedlog *do* u značenju *prema* nije izražen u hrvatskom frazemu.

ukrywać (co) na dnie serca (Kłosińska A.)	na dnu/u dnu srca
--	-------------------

Ovi se frazemi razlikuju po glagolskoj sastavnici *ukrywać* (*tajiti, kriti*) i odnosnoj zamjenici *co* (*što*).

cięży (coś) (komu) na sercu (Skorupka S.)	imati što na srcu
---	-------------------

Frazemi se međusobno razlikuju po značenju glagolske sastavnice. U poljskom frazemu njezino značenje je *osjećati težinu, težiti*. Također ih razlikuju neodređene zamjenice *coś* (*nešto*) i *komu* (*nekome*).

(komuś) jest, robi się lekko/przyjemne na sercu (Skorupka S.)	lako je komu pri srcu
--	-----------------------

Navedeni frazemi razlikuju se po mjestu sastavnica, po glagolskoj sastavnici *robi się i* pridjevskoj sastavnici *przyjemne* (*ugodno*). Razlika je također vidljiva u prijedlogu *na* u poljskom frazemu i prijedlogu *pri* u hrvatskom frazemu.

kłaść (co) (komu) na sercu	metati/metnuti (koga, što, komu) na srce
-----------------------------------	--

Frazemi se međusobno razlikuju po odnosnoj zamjenici *koga* koja nema svoj ekvivalent u hrvatskome frazemu. Redoslijed sastavnica također je različit.

wszczepić co (nauki, przekonanie) w (czyje) serce (Skorupka S.)	metnuti komu što u srce (usaditi znanje, uvjerenje)
--	--

Ovi frazemi razlikuju se po glagolskoj sastavnici *wszczepić* koja ima značenje *usaditi, ulijevati* (*nadu*) i sl. Razlika je također vidljiva u odnosnoj zamjenici *czyje* (*čije*) te po redoslijedu sastavnica.

walczyć o (czyje) serce (Skorupka S.)	boriti se za čiju ljubav
--	--------------------------

Glavnu razliku među ovim frazemima čini somatska sastavnica *srce* koja je u hrvatskom frazemu izražena imenskom sastavnicom *ljubav*.

ulżyć (swojemu) sercu (Skorupka S.)	olakšati srce (dušu) ²⁸
---	------------------------------------

Poljski frazem razlikuje se od hrvatskoga po povratno-posvojnoj zamjenici *swojemu* i gramatičkom obliku somatske sastavnice *srce* koja je u hrvatskom frazemu u dativu, a u poljskom u nominativu. U hrvatskom frazemu somatsku sastavnicu moguće je zamijeniti sastavnicom *duša*.

wkladać w (co) serce (Skorupka S.)	[učiniti što] puna srca
--	-------------------------

Frazemi se međusobno razlikuju po značenju glagolske sastavnice *wkladać* koja ima značenje *posvetiti se, predati se (nečemu)*. Poljski frazem sadržava prijedlog *w (u)* koji u hrvatskome nema ekvivalenta, a hrvatski frazem sadržava pridjevsku sastavnicu koja se ne pojavljuje u poljskom frazemu. U poljskom frazemu somatska sastavnica je u nominativu, a u hrvatskom u genitivu.

trafić do (czyjegoś) serca (Kłosińska A.)	dopirati/doprijeti (komu) do srca
---	-----------------------------------

Ovi frazemi razlikuju se po neodređenoj zamjenici *czyjegoś (nećijeg)* kojoj nije pronađen ekvivalent u hrvatskome frazemu. Navedeni frazem također sadržava nesvršeni oblik glagolske sastavnice.

serce se (komuś) wyrywa (rwie się) (Głowińska K.)	zinulo (komu) srce
---	--------------------

Razliku među navedenim frazemima čini značenje glagolske sastavnice *wyrywać* koja ima značenje *iščupati, izvaditi, istrgnuti* međutim, poljski frazem u prenesenom značenju smatra se

²⁸ Frazemi *istresti/izliti/razgaliti srce* i *olaknulo je komu srcu* također se koriste u hrvatskom jeziku.

djelomičnim ekvivalentom hrvatskom frazemu. Redosljed sastavnica u frazemima također je različit i u poljskom frazemu navedena je još jedna inačica glagolske sastavnice.

serce (komuś) skoczyło, podskoczyło do gardła ²⁹	srce (komu) skače (skoči u grlo)
--	----------------------------------

Razlika među frazemima vidljiva je po obliku glagolske sastavnice koja je u ovom slučaju u poljskom frazemu izražena u perfektu, dok je u hrvatskome frazemu izražena u prezentu. Poljski frazem sadržava i glagolsku inačicu *poskočiti*.

pogadać z (kimś) od serca (Pintarić N., Moguš M.)	porazgovarati s (kim) srdačno (otvoreno)
---	--

Ovi frazemi razlikuju se po obliku somatske sastavnice koja je u poljskom frazemu dio prijedložnog izraza, a u hrvatskom frazemu je izražena prilogom.

bliskie sercu bliski, drogi, miły sercu (Podławska D. , Świątek Brzezińska M.)	biti (komu) pri srcu
--	----------------------

Poljski frazem razlikuje se od hrvatskoga po pridjevskim sastavnicama i one nemaju ekvivalenta u hrvatskome frazemu. Hrvatski frazem sastoji se od pomoćnog glagola, odnosno zamjenice i prijedloga što je još jedan pokazatelj različitosti.

(coś) idzie po sercu (komu)	biti po srcu
------------------------------------	--------------

Frazemi se međusobno razlikuju po neodređenoj zamjenici *coś* koja ne postoji u hrvatskom frazemu, te po glagolskoj sastavnici koja je u hrvatskom frazemu pomoćni glagol, a u poljskom glagol kretanja. Poljski frazem također sadržava odnosnu zamjenicu *komu* koja nije izražena u hrvatskom frazemu.

czytać w (czyim) sercu	vidjeti/znati kako je (komu) na (pri,u) srcu (oko srca)
-------------------------------	---

²⁹ *Serce komuś stanęło w gardle, ktoś czuje serce w gardle* navedeni frazemi rabe se u poljskom jeziku.

Ovi se frazemi razlikuju po značenju glagolske sastavnice. Odnosna zamjenica *czyim* nema svoj ekvivalent u hrvatskome frazemu međutim, on sadržava odnosnu zamjenicu *komu*, prilog *kako* u službi veznika, pomoćni glagol *biti* i prijedložne sastavnice *na* i *pri*. Hrvatski frazem također sadržava prijedložni izraz.

(ktoś) nosi pod sercem (kogoś)	nositi pod srcem (koga)
---------------------------------------	-------------------------

Navedeni se frazemi razlikuju po neodređenoj zamjenici *ktoś* (*netko*) u poljskom frazemu koja nema ekvivalenta u hrvatskome frazemu. Također se razlikuju po obliku glagolske sastavnice zato što je ona u poljskom frazemu u 3.1. jd. prezenta, a u hrvatskom je izražena u infinitivnom obliku.

mieć serce pełne (czego) (Skorupka S.)	puno je (komu) srce
--	---------------------

Razliku među ovim frazemima čini glagolska sastavnica *mieć* (*imati*) i ona nije izražena u hrvatskome frazemu. Oba frazema sadržavaju različite odnosne zamjenice - u poljskom je to zamjenica *czego*, a u hrvatskome je riječ o zamjenici *komu*. Redosljed sastavnica također je različit.

serce rośnie komu (na widok czego) (Skorupka S.)	raste (komu) srce ³⁰
--	---------------------------------

Navedeni frazemi razlikuju se po redosljedu sastavnica i prijedložnoj dopuni koja je izražena u poljskom frazemu, što u hrvatskom frazemu nije slučaj.

mieć serce (Skorupka S.)	imati srca
---------------------------------	------------

Glavnu razliku među frazemima čini gramatički oblik somatske sastavnice koja je u poljskom frazemu u nominativu, a u hrvatskom u akuzativu.

zdobywca/ pogromca serc ludzkich (Kłosińska A., Skorupka S.)	osvajati ženska srca izvor: Baza frazema hrvatskoga jezka (ihj.hr)
--	---

³⁰ U hrvatskom jeziku također se rabe frazemi *zaigra/igra komu srce*, *kliče komu srce*.

Navedeni frazemi razlikuju se po imeničkim sastavnicama *zdobywca (osvajatelj)* i *pogromca (zavojevač)* koje nemaju svojega ekvivalenta u hrvatskome frazemu. Razlika je također vidljiva u pridjevskoj sastavnici *ludzkich (ljudskih)* u poljskom frazemu, a u hrvatskom je pridjevska sastavnica *ženska*. Somatska sastavnica u poljskome je frazemu u genitivu, a u hrvatskome je u akuzativu.

serce (komuś) (o) mało nie wyskoczy (z piersi) ³¹ (Kłosińska A.)	srce se komu čupa iz grudi
--	----------------------------

Poljski frazem razlikuje se od hrvatskoga zbog toga što sadržava priložnu sastavnicu *o malo* (zamalo), česticu *nie* (ne) i glagolsku sastavnicu *wyskoczyć* (iskočiti). Mjesto sastavnica također je različito.

ująć kogoś za serce ³² (Giel K., Kłosińska A., Skorupka S.)	ugristi (ujesti) koga za srce
--	-------------------------------

Navedeni frazem po strukturi je potpuno ekvivalentan hrvatskom frazemu međutim, njegovo značenje ne poklapa se sa značenjem hrvatskog frazema. U hrvatskom frazemu navedena je još jedna varijanta glagolske sastavnice.

pójść, iść za głosem serca ³³ (Kłosińska A., Giel K.)	slušati svoje srce izvor: Baza frazema hrvatskoga jezika (ihj.hr)
--	--

U korpusu je zabilježeno 42 djelomično ekvivalentna frazema.

5.3. Poljski i hrvatski neekvivalentni frazemi

U ovom poglavlju navedeni su poljski frazemi kojima nisu pronađeni ekvivalenti u hrvatskom jeziku. Za neke frazeme pronađeni su izrazi koji im odgovaraju stoga su navedeni u fusnoti.

³¹ Ovaj frazem u hrvatskom jeziku označava veliku žalost i tugu, a u poljskom jeziku označava snažno kucanje srca prouzrokovano umorom ili jakim emocijama.

³² Značenje ovog frazema u poljskom jeziku ima pozitivno značenje: izazvati čiju simpatiju, naklonost, dok je u hrvatskom jeziku ono negativno: duboko uvrijediti koga, teško se zamjeriti komu.

³³ *Kierować się za głosem serca* i *pójść/iść za porywem serca* također su ekvivalenti navedenom frazemu.

zdyć/zrzucić pychę z serca ³⁴ (Kłosińska A.)
człowiek małego serca (neodlučna, plašljiva osoba) (Skorupka S.)
z ojcowskiego serca co zrobić (učiniti nešto iz dobrih namjera) (Skorupka S.)
czynić spustoszenia w sercach niewieścich (Skorupka S.) (slamati srca)
rozporządzać swoim sercem (Pintarić N. , Moguš M.) (raspolagati svojim srcem)
serce (czyje) śpi (Skorupka S.) (nemati osjećaje prema nekome)
serce (komu) powiada (netko nešto osjeća) (Skorupka S.)
mieć serce jak dzwoń ³⁵ (Buchmann) serce (czyje) czuje (Skorupka S.) (netko ima osjećaje)
serce (dyktuje) (co) komu (Skorupka S.) (voditi se osjećajem)
mieć serce zajęte (czym) (Skorupka S.) (voljeti nekoga)
zwrócić serce ku komu (Skorupka S.) (prikloniti se čemu, odlučiti se za koga ili za što)
serce się komu odmienia (Skorupka S.) (prestati voljeti koga)
ku pokrzepieniu serc (Podławska D., Świątek Brzezińska M.) (utješiti, ohrabriti koga)
serce nie sługa (nie wie co to pany)

³⁴ U hrvatskome jeziku ne postoji izraz koji bi odgovarao ovom frazemu, a njegovo značenje je *prevladati ponos, slomiti se, prignuti se nečemu*.

³⁵ U hrvatskom jeziku postoji izraz *srce zdravo kao dren, srce kuca kao urica (sat)*.

(osjećaje je nemoguće negirati) (Mosiołek Kłosińska K.)
pogłaskać kogo po sercu (Skorupka S.) (ugoditi tuđem samoljublju)
mieć/nie mieć Boga w sercu (Skorupka S.) (imati/nemati izražen osjećaj obzira prema drugima)
mieć serce do walki (Podławska D., Świątek Brzezińska M.) (biti hrabar)
przyjaciel/przyjaciółka od serca (Kłosińska A.) (iskren prijatelj/prijateljica)
walczyć z własnym sercem (Skorupka S.) (biti neodlučan)
walczyć bez serca (Skorupka S.) (nemati hrabrości)
oddać czemuś (całe) serce (Kłosińska A.) (posvetiti se čemu u potpunosti)
ktos by serce wyjął z piersi (dla kogoś) ³⁶
lać (komuś) miód na (czyjejs) serce ³⁷ (blagotvorno djelovanje na nekoga) (Słownik idiomów polskich)

U obrađenom korpusu navedenim frazemima nisu pronađeni odgovarajući ekvivalenti u hrvatskom jeziku, međutim nekima od njih pridruženi su izrazi koji bi im mogli odgovarati. Što se tiče prevođenja ovakvih vrsta frazema, zaključujem da je ono uvjetovano kompleksnim postupkom. Naime, kultura svakog jezika je drugačija stoga ta činjenica uvelike utječe na postojanost ekvivalenta određenom frazemu. Błaszczyk (2015: 122) upućuje na brojnost frazema upravo sa somatskom sastavnicom *srce* što potvrđuje i Pajdzińska (2003).

³⁶ *Ktoś utoczyłby krwi z serca* ekvivalent je navedenom frazemu.

U hrvatskom jeziku postoje izrazi *dati za (koga, što)* i *posljednju (zadnju) kap krvi, dati život za (koga što)*.

³⁷ U hrvatskom jeziku postoji izraz *doći kao melem na ranu*.

6. FORMALNA PODJELA FRAZEMA

„Strukturalnom se analizom utvrđuje opseg frazema, sintaktički glavna sastavnica i leksički sastav frazeološke jedinice, tj. vrste riječi koje sudjeluju u stvaranju frazema.“ (Opašić 2013: 301). Isto mišljenje dijeli Fink-Arsovski (2002: 9) i dodaje da je, kako bi se odredilo kategorijalno značenje frazema, najvažnije uzeti u obzir semantički i sintaktički aspekt, dok strukturalni nema jednaku važnost. Frazem koji je smješten u diskurs može upućivati na vrstu kategorijalnog značenja. Na taj način, imenički frazemi imaju funkciju subjekta, objekta ili dijela imenskog predikata, glagolski imaju funkciju predikata, priložni su u funkciji priložne oznake i sl. Ako uzmemo u obzir njihovo kategorijalno značenje, frazemi se dijele na imenske, glagolske, priložne i pridjevske te uzvične, neodređeno-količinske i modalne koji su mnogo manje zastupljeni (Kovačević 2012: 22). U analizi koja slijedi većina navedenih frazema su glagolski i imenički sa strukturom rečenice koja može stajati samostalno ili može biti uvrštena u kontekst što je vidljivo u istaknutim primjerima.

6.1. Imenički frazemi

imenica u nominativu + imenica u genitivu

zdobywca/ pogromca serc (ludzkich)

Roger Moore dzięki swemu Bondowi zdobył sobie miano dystyngowanego uwodziciela i zdobywcy serc agentek obcych siatek szpiegowskich. ([Wielki słownik języka polskiego PAN \(wsjp.pl\)](#) pristupljeno: 30. svibnja 2022.)

imenica u nominativu + pridjev + imenica u genitivu

człowiek wielkiego serca (čovjek velikog srca; biti velikog srca)

... niestrudzony nauczyciel, orędownik naszych spraw, najserdeczniejszy przyjaciel i wierny kompan, człowiek wielkiego serca ... ([Korpus Języka Polskiego PWN](#) pristupljeno: 28. svibnja 2022.)

imenica u nominativu + glagol + neodređena zamjenica

serce rośnie (komu) (raste komu srce)

...się popatrzy na taką robotę, jak ten most, to rzeczywiście serce rośnie.

([Korpus Języka Polskiego PWN](#) pristupljeno: 4. lipnja 2022.)

imenica u nominativu + prijedlog + imenica u genitivu

przyjaciel/przyjaciółka od serca

Cyprian to znowu był mój [przyjaciel od serca](#) rozumiesz?... (Wielki słownik języka polskiego PAN ([wsjp.pl](#)) pristupljeno: 4. lipnja 2022.)

imenica u nominativu + glagol + neodređena zamjenica + prijedlog + imenica u genitivu

kamień spadł (komuś) z serca/piersi (pao je komu kamen sa srca)

A zobaczysz, jaką ci to ulgę sprawi, jakby ci [kamień z serca](#) spadł. (Korpus Języka Polskiego PWN pristupljeno: 4. lipnja 2022.)

imenica u nominativu + neodređena zamjenica + glagol

serce (komuś) stanęło/zamarło (srce je komu stalo [od straha])

[Serce zamarło](#) mu w skurczu bolesnego zawodu. (Korpus Języka Polskiego PWN pristupljeno: 6. lipnja 2022.)

imenica u nominativu + neodređena zamjenica + imenica u genitivu

wybran(k)a (czyjego) serca (izabranica srca)

...porozmawiać trochę z [wybranką serca](#), a potem już po zmierzchu, udawać się w drogę powrotną... (Korpus Języka Polskiego PWN pristupljeno: 6. lipnja 2022.)

imenica u nominativu + povratna zamjenica + neodređena zamjenica + glagol

serce się (komuś) wrywa (zinulo srce komu)

Rozum mówi, że powinnam zostać, ale [serce się wrywa](#) na tę wyprawę - mówi nam Martyna Wojciechowska. (Korpus Języka Polskiego PWN pristupljeno: 6. lipnja 2022.)

imenica u nominativu + neodređena zamjenica + glagol + prijedlog + imenica u genitivu

serce (komuś) skoczyło (podskoczyło) do gardła (srce komu skače/skoči u grlo)

Adwokatowi [serce skoczyło do gardła](#). (Korpus Języka Polskiego PWN pristupljeno: 6. lipnja 2022.)

imenica u nominativu + neodređena zamjenica + glagol + prijedlog + neodređena zamjenica

serce (czyje) bije dla (kogo, czego) (kuca, tuče (puca) srce komu za kim,čim)

Moje serce bije dla Polski. Wiem, że Łukasz Podolski z Koeln waha się... ([Korpus Języka Polskiego PWN](#) pristupljeno: 8. lipnja 2022.)

imenica u nominativu + glagol + neodređena zamjenica + prijedlog + imenica

serce poszło/uciekło (komuś) w pięty (srce je sišlo u pete komu)

Jeszcze widziałam, jak Manfred podaje ausweis i mówi „Wahrszawa”, tak twardo, że mi serce w pięty uciekło, ale Niemcy tego nie zauważyli. ([Wielki słownik języka polskiego PAN \(wsjp.pl\)](#) pristupljeno: 8. lipnja 2022.)

imenica u nominativu + glagol + neodređena zamjenica + prijedlog + neodređena zamjenica

serce ciągnie kogo do czego (srce vuče [koga] za čim [kamo])

Inną by wziął, tę, do której go serce ciągnęło. ([Korpus Języka Polskiego PWN](#) pristupljeno: 9. lipnja 2022.)

6.2. Glagolski frazemi

glagol + imenica u nominativu

mieć serce (imati srca, imati samilosti, osjećati s kim)

... te chwile z chorą Różyczką przekonały mnie, że ten facet ma serce i duszę. ([Korpus Języka Polskiego PWN](#) pristupljeno: 10. lipnja 2022.)

glagol + pridjev + imenica u akuzativu

mieć otwarte serce ([imati] otvoreno srce)

...jeden z najbardziej uroczych ludzi, jakich znałem, zawsze skromny, zawsze otwartego serca, gotowy podzielić się z głodnym ostatnim kawałkiem chleba. (pristupljeno: 6. lipnja 2022.)

glagol + imenica u akuzativu + prijedlog + imenica u dativu

mieć ranę w sercu (imati ranu na srcu)

...sobie z porzuceniem – i wyjść z tego bez żadnych krwawiących ran w sercu!

[Korpus Języka Polskiego PWN](#) pristupljeno: 6. lipnja 2022.)

glagol + neodređena zamjenica + imenica u akuzativu

oddać (komuś) serce (pokloniti komu srce)

... cofnąc czasu - Maurycy odszedł już dawno, więc nie mogłaś mu oddać serca. ([Korpus Języka](#)

[Polskiego PWN](#) pristupljeno: 6. lipnja 2022.)

glagol + neodređena zamjenica + imenica u nominativu + prijedlog + imenica u akuzativu

wbić komuś nóż w serce (zabiti kome nož u srce)

Burmistrz wbił sobie nóż w serce. ([NOWE FAKTY](#) pristupljeno: 10. lipnja 2022.)

glagol + neodređena zamjenica + prijedlog + imenica u genitivu

przypaść (komuś) do serca (prirasti komu k srcu [za srce])

... z tych, co się kręcili przy kuchni, nie mógł jej przypaść do serca, które bluźni i pragnie samo nie wiedząc czego. ([Korpus Języka Polskiego PWN](#) pristupljeno: 10. lipnja 2022.)

glagol + prijedlog + neodređena zamjenica + prijedlog + imenica u genitivu

pogadać z (kimś) od serca (porazgovarati s kim srdačno, otvoreno)

... których już nigdy nie spotkam, z którymi już nigdy nie pogadam od serca, odjeżdża i staje się dla mnie niepokojącym znakiem. ([Korpus Języka Polskiego PWN](#) pristupljeno: 10. lipnja 2022.)

otworzyć dla (kogoś, czegoś) swoje serce (otvoriti svoje srce (komu, čemu)

....Czy jednak otworzy swoje serce dla tajemniczego Krzysztofa? ([Ilona Gołębiowska - książka, recenzja, streszczenie \(granice.pl\)](#) pristupljeno: 11. lipnja 2022.)

glagol + prijedlog + imenica u instrumentalu + imenica u genitivu

pójść/ iść za głosem serca (slijediti svoje srce, slijediti glas svog srca)

Przede wszystkim, tak jak bohaterki artykułu, trzeba iść za głosem serca, za własnymi potrzebami, przyjętymi wartościami i nie bać się podejmowania... ([Korpus Języka Polskiego PWN](#) pristupljeno: 12. lipnja 2022.)

glagol + prijedlog + imenica + prijedlog + imenica

trafić przez żołądek do serca (glagolski frazem koji nema strukturu rečenice ali on je po strukturi priložni frazem.

zamjenica + glagol + prijedlog + imenica

(coś) idzie po sercu (komu) biti po srcu komu

glagol + imenica u nominativu + prijedlog + imenica u dativu + zamjenica

budzić, rozpalać

zamjenica + pomoćni glagol + glagol + povratna zamjenica + pridjev + prijedlog + imenica u dativu

(komuś) jest, robi się ciężko na sercu (teško je komu pri srcu)

Westchnęła, opuściła głowę. Zrobiło się jej jakoś tak ciężko na sercu. ([Słownik związków frazeologicznych - Bryk.pl](#) pristupljeno: 15. lipnja 2022.)

7. RJEČNIK ANALIZIRANIH FRAZEMA SA SASTAVNICOM SRCE

7.1. Popis poljskih frazema sa sastavnicom *srce*

Karina Giel – Polski słownik

dirnuti/dirati, taknuti koga u srce (pol. ująć kogoś za serce (czymś)) – zyskać czyjąś sympatię, przychylność, życzliwość

imati zečje srce (pol. zajęcze serce) – mieć tchórzliwe usposobienie, być strachliwym koliko, što (god) *ti srce*, duša želi, zaželi, hoće

nositi u srcu koga, što (pol. nosić w sercu kogoś, coś) – pamiętać o kimś, o czymś, żywić uczucia wobec kogoś, czegoś

od (svega) srca (pol. z całego serca/całym sercem) – szczerze, serdecznie

osvojiti/osvajati čije srce (pol. zdobyć czyjeś serce) – pozyskać czyjąś sympatię, miłość

otvoriti/otvarati (svoje) srce komu, čemu (pol. otworzyć dla kogoś, czegoś swoje serce) – wyjawić komuś swoje najskrytsze myśli, uczucia, zwierzyć się komuś

pao je komu kamen sa srca, s duše, s vrata (pol. kamień, ciężar spadł komuś z serca, z piersi) ktoś pozbył się troski, zmartwienia, poczuł wewnętrzną ulgę

pustiti/puštati srcu na volju (pol. pójść, iść za głosem serca/kierować się, być wiedzionym, pójść, iść za porywem serca) poddać się uczuciom, kierować się uczuciami

ruku na srce/brat bratu, otvoreno, iskreno (pol. z ręką na sercu) szczerze, otwarcie

sломiti srce komu (pol. złamać/lamać komuś serce) zawieść kogoś w uczuciach, unieszczęśliwić, zasmucić kogoś

srce je sišlo u pete komu (pol. serce komuś stanęło w gardle, podchodzi, skoczyło komuś do gardła) ktoś się bardzo wystraszył, przeżywa uczucie grozy

srce se para, kida, cijepa, puca komu (pol. serce się (komuś) kraje, ściska, pęka, krwawi) ktoś doznaje dojmującego uczucia wielkiego smutku, żalu

svim srcem, dušom (całym sercem) szczerze, serdecznie, całkowicie, bez zastrzeżeń

teška srca (pol. -) niechętnie, z żalem

u dubini duše, srca (pol. w głębi duszy, ducha, serca) w myśli, skrycie

uzeti/uzimati što k srcu (pol. wziąć/brać do siebie coś) odnieść coś do siebie, identyfikować się z czymś

veliko srce (pol. człowiek o wielkim sercu) o dobrym człowieku, otwartym na innych

brać, wziąć (sobie) coś do serca – przejmować się, przejąć się czymś, silnie odczuwać, odczuć coś

całym sercem, z całego serca – szczerze, serdecznie, całkowicie, bez zastrzeżeń

coś kłuje, kole kogoś w serce – coś sprawia komuś przykrość, wywołuje ból, smutek

człowiek (ludzie) małego serca, o małym sercu – o kimś małodusznym, niewrażliwym, tchórzyliwym

człowiek (ludzie) wielkiego serca, o wielkim sercu / o kimś wrażliwym, odważnym. chętnie pomagającym innym ludziom

człowiek o twardym, zimnym sercu – o człowieku nieczułym na los innych ludzi

dama, pani, wybranka czyjegoś serca – czyjaś ukochana (izabranica srca, draga)

doradzić, porozmawiać itp. od serca – doradzić, porozmawiać szczerze, serdecznie

komuś jest, zrobiło się lekko (lżej), rażno, (rażniej), ciężko, smutno na sercu

ktos bez serca / o kimś niezdolnym do wzruszeń, pozbawionym litości, zimnym, obojętnym, bezwzględny

ktos by serce wyjął z piersi (dla kogoś), utoczyłby krwi z serca / ktoś jest gotowy na największych poświęceń dla kogoś

lwie, meżne, nieustraszone, waleczne serce a) wielkie męstwo, wielka odwaga

b) o kimś dzielnym, odważnym

mieć serce dla kogoś dla czegoś – żywić sympatię do kogoś, dla lubić kogoś, coś robić coś bardzo chętnie

mieć serce z kamienia, kamienne, jak kamień, jak gład / być nieczułym, niewrażliwym, zwłaszcza wobec cudzego nieszczęścia

oddać czemuś (całe) serce, oddać się czemuś całym sercem – poświęcić się czemuś bez reszty, zaangażować się w coś całkowicie

oddać komuś serce – zakochać się w kimś, skierować swoją miłość ku komuś

pójść, iść za głosem serca, za porywem serca, kierować się porywem serca, być wiedzionym porywem serca a) pokierować się, kierować się uczuciami

b) wyjść za mąż, ożenić się z miłości

przyjaciół, przyjaciółka od serca – najserdeczniejszy przyjaciel, najserdeczniejsza przyjaciółka

przyjąć kogoś z otwartym, wdzięcznym sercem – przyjąć kogoś szczerze, życzliwie, serdecznie, nie żywić wobec kogoś żadnych uprzedzeń

przypaść sobie, komuś do serca, coś przypaść komuś do serca – spodobać się komuś, wywołać w kimś uczucie sympatii, przyjaźni, miłości, coś spodobało się komuś

robić coś z drżeniem serca, z bijącym sercem, z biciem serca – robić coś z niepokojem, ze wzruszeniem

serce kołata, tłucze się, zakołatało, zaczęło być, zabiło nadzieją, lękiem, serce zamiera z trwogi, z zachwyty itp.,

serce komuś stanęło w gardle, podchodzi, skoczyło, podskoczyło komuś do gardła, ktoś czuje serce w gardle – ktoś doznaje silnych wzruszeń, przeżywa uczucie zachwyty, lęku, strachu, grozy itp.

serce komuś (o) mało nie wyskoczy (z piersi) – serce bije komuś bardzo szybko, mocno na skutek zmęczenia lub silnego wzruszenia

sercem być przy kimś, z kimś / a) ciągle myśleć o kimś

b) solidaryzować się z kimś, popierać kogoś, sprzyjać komuś

smutek, żal, przecucie ściska komuś, czyjeś serce, ściska kogoś za serce – ktoś odczuwa wielki smutek, żal, ktoś ma bardzo mocne złe przecucie

stracić, tracić serce do kogoś, do czegoś – przestać, przestawać lubić kogoś lub coś

trafić do czyjegoś serca – trafić komuś do przekonania, wzruszyć, rozczulić kogoś

ująć kogoś za serce (czymś) – wzruszyć kogoś (czymś) czyjąś sympatię, życzliwość, przychylność

w prostocie serca – prosto, zwyczajnie, szczerze, naiwnie, bez wykrętów (prostoduszno, naivno)

zajęcze serce – tchórzliwe usposobienie, tchórzostwo; zećje, plaśljivo srece

z ciężkim sercem, z bólem serca – z przykrością, z żalem, ze smutkiem; teška srca

zdzjąć, zrzucić pychę z serca – przewyciężyć pychę, przełamać się, nagiąć się do czegoś

z dobrego, z dobroci serca, w dobroci serca – kierując się dobrocią, życzliwością, współczuciem /chętnie, przyjaźnie, życzliwie, bezinteresownie

zdobywca, pogromca serc – o kimś kto łatwo zdobywa względy kobiet

zdobywczyni, pogromczyni (męskich) serc – o kobiecie mającej wielkie powodzenie u mężczyzn

z głębi serca – bardzo mocno, szczerze, z całkowitym przekonaniem o słuszności czegoś

z lekkim sercem – beztrósko, z radością, chętnie

złamać, łamać komuś serce – zawieść, zawodzić kogoś w uczuciach, unieszczęśliwić, unieszczęśliwiać, zdradzić, zdradzać kogoś

złote serce - a) o bardzo dobrym, serdecznym, życzliwym usposobieniu

b) o kimś bardzo dobrym, serdecznym dla ludzi

z ręką na sercu - szczerze, otwarcie

Stanisław Skorupka - Słownik frazeologiczny języka polskiego R/Ż

(człowiek) czułego, czystego dobrego, gołębiego, gorącego, kamiennego, litościwego, miękkiego, miłosiernego, prostego, tkliwego, złego serca; o czułym, czystym sercu

b) tracić sympatię do kogo, przestać go lubić

bliski, drogi, miły sercu

bojaźliwe, zajęcze serce / bojaźliwego, zajęczego serca – o człowieku tchórzliwym, tchórzem

boleść, burza, spokój serca (w sercu)

ból, choroba, paraliż, zawał serca

budzić, rozniecać, rozpalać co (uczucie) w sercu czyim – wywoływać, pobudzać w kim (jakieś) uczucie

być panem (panią) swego serca, władać swym sercem – panować nad swym uczuciem

być sercem czego – być głównym inicjatorem, punktem centralnym czego

być, żyć sercem z kim, gdzie (np. w kraju) – podzielać czyje uczucia, darzyć kogo, co swym uczuciem

całym sercem, duszą i sercem (należeć do czego, oddać się czemu, pokochać kogo, zająć się czym

chory, słaby na serce

chwytać kogo za serce – pozyskiwać kogo, zyskiwać czyje uczucie

cięży coś komu na sercu, ugniata serce – coś trapi kogo

coś (jakieś uczucie) chwyta kogoś z serce – ktoś doznaje jakiegoś uczucia

coś (jakieś uczucie) napelnia (komu) serce – ktoś doznaje jakiegoś uczucia

coś idzie po sercu komu – coś odpowiada czyim życzeniom

coś napelnia, napawa, przepelnia komu serce czym (dumą, goryczą, radością) – coś powoduje, wywołuje w kimś jakieś uczucie

człowiek małego, wielkiego serca – człowiek małoduszny, wielkoduszny

czuć się dobre źle z sercem

czynić spustoszenia w sercach niewieścich – mieć powodzenie u kobiet

czystym, szczerym sercem, z ręką na sercu, wdzięcznym sercem – *szczerze, ze szczerością*

czytać w czyim sercu – widzieć, znać czyje uczucie

dać, oddać, poświęcić komu serce – pokochać kogo

dama, pani, wybran(k)a czyjego serca – ukochana

do głębi serca – wzruszyć się; do gruntu serca (pocziwy, uczciwy)

dobroć, prostota serca; w dobroci (z dobroci), w prostocie serca – uczynić co, pomyśleć o czym

dod(aw)ać komu serca – otuchy, odwagi

dostać palpacji serca

działalność, skucz serca

głos, porywy, potrzeba serca (o uczuciu)

iść, pójść za głosem, za popędem serca – (po)kierować się uczuciem

kłaść co komu na sercu – polecać gorąco, zobowiązywać kogo do czego; staviti komu što na dušu

komuś jest, robi się, zrobiło się ciężko, lekko przyjemne, smutno, tęskno na sercu – ktoś czuje się radosny, smutny, ogarnia go tęsknota

królować, panować w czyim sercu – ować kim (czyim uczuciem), być kochanym

krwawić, zakrwawić komu serce, ugodzić kogo w (samo) serce, wrazić komu nóż w serce – sprawiać komuś przykrość, dotknąć kogo w jego uczuciach

kryje się, tai się co (np. sympatia, niechęć) na dnie czyjego serca – ktoś doznaje jakichś uczuć, nie uświadamiając sobie ich wyraźnie; u dnu duše

ktoś zabrał, coś zabrało komu serce – ktoś wzbudził w kim uczucie do siebie, coś spowodowało czyjeś uczucie

leży coś komu na sercu – ktoś się o coś serdecznie troszczy

lwie, męzne, nieustraszone, niestrwożone, śmiałe, waleczne serce, lwiego, męznego serca – o człowieku odważnym, męznym

mieć ból, ranę w sercu – doznawać przykrych uczuć, ciepiec

mieć co na sercu – być nurtowanym przez co, trapić się

mieć czyje serce – być kochanym

mieć jakieś (dobre, czule, miękkie, twarde, złe, złote) serce – być dobrym, nietościwym, złym

mieć serce – być zdolnym do uczuć

mieć serce na dłoni – być otwartym, serdecznym

mieć serce pełne czego – doznawać jakichś uczuć

mieć serce zajęte czym – być zaangażowanym, zaabsorbowanym uczuciowo

mieć, nie mieć Boga w sercu – mieć skrupuły, nie mieć skrupułów

mieć, nosić, żywić co w sercu (niechęć, urazę, zemstę) doznawać jakiegoś uczucia,

moje serce (o osobie) moja droga, moja kochana; mój drogi, mój kochany

napływać do serca (o krwi)

od serca (przemówić do kogo, powiedzieć co komu; pisać, rozmówić się z kim serdecznie

odkryć, otworzyć komu, przed kim swoje serce – wyjawiać swoje uczucia, kłopoty, zmartwienia, przeżycia, miłość; otvoriti komu srce i dušu, povjeriti se komu

odmienić serce/odwrócić serce od kogo, wykreślić, wyrugować kogo, co z serca – przestać kogo kochać

okazywać komu dużo, (wiele) serca – okazywać wiele życzliwości, miłości

po sercu (zgodnie z pragnieniami serca)

pociągnąć, podbić czyje serce/ ująć sobie czyje serce/ująć kogo za serce – budzić, pozyskać sympatię, miłość czyją

pogłaskać kogo po sercu – sprawić zadowolenie czyjejś miłości własnej

pokochać kogo jakimś (np. braterskim) sercem

poruszyć (w kim) głębie serca – wzruszyć kogo do głębi

przejąć serce dreszczem rozkoszy – sprawiać rozkosz

przemawiać komu do serca – odwoływać się do czyjego uczucia

przesyć komu serce bólem – zadać cierpienie, sprawić ból

przycisnąć, przygarnąć, przytulić kogo do serca – uścisnąć, ścisnąć kogo serdecznie

rozdzierający serce (płacz, krzyk)

rozpalać serce czym – budzić w kim uczucie czego

serce bije czym – ktoś odczuwa co, doznaje jakiegoś uczucia

serce bije jak młot, jak młotem, jak oszalałe – bije mocno

serce bije, bilo jak rozkołysany dzwon, jak dzwon na trwogę; serce bije, wali młotem, jak młotem/ jak oszalałe – bije mocno

serce być przestało – człowiek umarł

serce ciągnie kogo do kogo, do czego – ktoś odczuwa pociąg do kogo, do czego

serce cierpi, kona (z żalu), kraje się komu, krwawi, łamie się w kim, łka, omdlewa, pęka

serce czyje bije dla kogo – ktoś darzy kogoś uczuciem

serce czyje bije, uderza, wali, żart. pika; drży, zadrżało – o czyich uczuciach, doznaniach

serce czyje czuje – ktoś odczuwa

serce czyje łągnie do kogo, do czego – ktoś przywiązuje się do kogo, do czego

serce czyje otwiera się dla kogo – ktoś uczuwa dla kogo życzliwość

serce czyje rwie się, tęskni/wyrywa się do kogo, do czego – ktoś pragnie coś

serce czyje śpi – ktoś jeszcze nie jest zaangażowany uczuciowo, jeszcze się nie kocha

serce czyje upada/ ktoś upada na sercu – ktoś rezygnuje, traci odwagę, doznaje uczucia strachu

serce dokucza komu – *ktoś odczuwa bóle serca; w okolicy serca*
serce dyktuje co komu – ktoś kieruje się uczuciem
serce komu powiada, serce przeczuwa – ktoś przeczuwa co
serce marzy, śni o czym – ktoś gorąco pragnie czego
serce mięknie, zmięknie (jak wosk), taje, topnieje (komu, w kim), – ktoś wzrusza się, okazuje komuś dobroć
serce rośnie (komu na widok czego) raduje się, rozplywa się nad kim, nad czym z radości
serce się burzy w kim – ktoś buntuje się, przeciw czemu, oburza się na co
serce się komu odmienia – ktoś przestaje kogo kochać
serce zamiera komu (w piersi) (na widok czego), serce zamiera w kim (z trwogi, ze grozy)
ktoś doznaje silnego wrażenia, uczucia
silne, słabe, zdrowe serce
spod serca (przysłać co) - wyjać co jakby spod serca
tajemnica serca
tracić, stracić serce; upaść na sercu – a) tracić odwagę, animusz
ukrywać co na dnie serca – nie wyjawiać swych uczuć
użyć swojemu sercu (przez wyznanie, łzy, wybuch gniewu itp.) – dać folgę uczuciu
wytrzymać co, płacząc
w sercu czego – w centrum
w sercu, w głębi serca, w skrytości, cichości (ducha) serca
wada serca
walczyć bez serca – bez animuszu
walczyć o czyje serce – starać się pozyskać czyją sympatię, czyje uczucie
walczyć z własnym sercem – przezwycięzać, tłumić własne uczucie
wkładać w co serce/dużo wiele serca – oddawać się czemu z serdecznym zapalem, wykonywać co z przejęciem
wlewać (komu) otuchę w serce – dodawać komu otuchy
wstępuje co (otucha, nadzieja, ufność) do serca – ktoś nabiera otuchy, ufności odzyskuje nadzieje
wszczepić co (nauki, przekonanie) w czyje serce – zasiać co (grozę, niewiarę itp.) w czyich sercach
z (całego serca), z głębi serca, z duszy z serca, ze szczerego serca, prosto z serca – szczerze, serdecznie, życzliwie
z biciem serca (słuchać czego); z bolem serca (dowiedzieć się o czym, patrzeć na co, wyznać co)
z bijącym sercem (zaniepokojony, onieśmielony) – oczekiwać na kogo, na co z bijącym sercem
z dobrego (z ojcowskiego) serca co zrobić – z dobroci kierując się uczuciem ojcowskim
z nieustraszoną sercem (bronić czego, robić co) – odważnie
z serca do serca – od serca k sercu (**powiedzieć co**) – zwracając się, odwołując się bezpośrednio do uczucia
z sercem (przyjść, zwrócić się do kogo) – serdecznie, z uczuciem
zapaść komu głęboko w serce – wzbudzić czyje zainteresowanie, sympatię, uczucie
znawca serc ludzkich/ zdobywca serc ludzkich, niewieścich

zwrócić serce ku komu, czemu (uczucia)

SŁOWNIK FRAZEOLÓGICZNY – Warszawa: Buchmann

kamień spadł komuś z serca – ktoś pozbył się troski zmartwienia
mieć serce jak dzwon – mieć silne, zdrowe, bijące, rytmiczne serce

Katarzyna Głowińska – Popularny słownik frazeologiczny

mieć (nosić) zadrę w sercu

mieć serce z wosku (miękkie jak wosk)

robi się/ zrobiło się komuś miękko koło serca – odczuwać wzruszenie, rozrzewnienie, błogość; komu robi się słabo

serce komuś stanęło (zamarło) – ktoś bardzo się przeraził doznał gwałtownych emocji

serce się (komuś) wyrywa (rwie się) do kogoś, czego – ktoś gorąco czegoś pragnie, bardzo za czymś tęskni

trafić przez żołądek do serca

wkładać się/ wkraść się w czyjejs laski (do czyjegoś serca)

zdyć komuś kamień z serca

W kilku słowach – Słownik frazeologiczny języka polskiego

być sercem (z kimś, przy kimś, gdzieś) – kiedy ktoś nieustannie myśli z życzliwością, z miłością o jakiejś osobie lub miejscu

poryw serca – nagle, gwałtowne i silne uczucie, uniesienie

serce nie sługa (nie wie, co to pany) – nie można się zmusić do kochania kogoś, żart. ludzie nie mają wpływu na to, czy zakochali się w odpowiedniej dla siebie osobie oraz czy to nastąpiło w odpowiednim czasie

serce (komuś) pęka/pękło/mało nie pękło (z czegoś) – jeśli odczuwa osoba głęboki żal, bardzo tęskni, jest zrozpaczony

Słownik idiomów polskich - PWN

coś wrosło, ktoś wrósł komuś w serce

czego oko nie widzi (czego oczy nie widzą), tego sercu nie żal

czyjeś serce, czyjaś dusza drze się, rwie się w strzępy, na strzępy

dzieje się coś w czyimś sercu, w czyjejś duszy

kłopoty sercowe

lać komuś miód do serca, lać miód na czyjejs serce

sprawy, problemy sercowe – problemy uczuciowe, miłosne

Wielki słownik frazeologiczny – PWN z przysłowiami

co w sercu, to na języku – što u srcu, to na jeziku, što na umu-to na drumu

co z oczu, to (i) z serca

kiedy głowa siwieje, to serce szaleje

w porywie serca

wbić komuś nóż w serce, zatopić komuś nóż w sercu – zabiti nož u srce, jako povrijediti

włożyć w coś (całe) serce, dużo serca – przyłożyć się do czegoś, dokładać wszelkich starań

Słownik frazeologiczny języka polskiego – Podławska D., Świątek Brzezińska M.

bliskie sercu – miłe, przyjazne

coś rozdziera komuś serce – coś sprawia komuś przykrość

czyste serce

dobre serce

golębie serce – golubinje srce, sušta dobrotā

mieć otwarte serce – być szczerym, bezpośrednim w okazywaniu uczuć, być otwartym na uczucia innych

mieć serce do walki – chcieć walczyć o coś ważnego, być odważnym

mieć wiele serca – okazywać wszystkim dookoła dużo życzliwości i ciepła, poświęcać się dla innych

nie tracić serca – nie załamywać się, nie podawać się nawet w najtrudniejszych chwilach

ofiarować komuś serce – pokochać kogoś, obdarzyć miłością

otwierać (szeroko) serce – okazywać wiele życzliwości, miłości, ujawnić swoje uczucia

robić coś z sercem – robić coś z uczuciem

serc ku pokrzepieniu – aby pocieszyć, dodać otuchy

serce czyjeś bije dla kogoś – ktoś darzy kogoś uczuciem

serce komuś pęknie/pęka – kogoś przejmują uczucie żalu, tęsknoty

Poljsko-hrvatski rječnik – N. Pintarić, M. Moguš

pani serca – draga, ljubljena

pogadać z kimś od serca – porazgovarati s kim srdačno, otvoreno

rozdziierać komuś serce – razdirati komu srce

rozporządzać swoim sercem – samostalno odabirati supružnika; srčanost, hrabrost

serce macierzyńskie – materinsko srce

sercowaty – srcolik

zawód serca – ljubavno razočaranje

zmiękczyć czyjeś serce – smekšati čije srce, pobuditi u koga samilost

7.2. Popis hrvatskih frazema sa sastavnicom srce

Josip Matešić – Frazeološki rječnik hrvatskog ili srpskog jezika

[učiniti što] puna srca *učiniti s mnogo ljubavi, radosno*

biti (ležati, počivati) komu na srcu *biti predmet čije brige/čijih misli, biti komu blizak, uživati veliku naklonost*

biti bez duše i srca *biti neosjetljiv/bezosjećajan, ne moći razumjeti nevolje drugoga/ biti opak, okrutan*

biti bez srca *biti nemilostiv/nemilosrdan*

biti brat po srcu *biti istih misli/istih želja/istih osjećanja*

biti čista srca *biti nevin/pravedan/bez mana*

biti dobra (dobroga srca) *biti dobar/dobročudan*

biti hladna srca *biti bezosjećajan/nemilosrdan*

biti kamena (kamenoga) srca *biti nemilosrdan/nepopustljiv/ bezosjećajan*

biti komu pri srcu *biti komu blizak/drag*

biti lavljega srca *biti hrabar/neustrašiv*

biti meka (mekoga) srca *biti blag/dobar/popustljiv*

biti nakraj srca *biti razdražljiv, razljutiti se za najmanju sitnicu*

biti po srcu *biti po volji/po ukusu*

biti široka srca *biti vrlo dobar/plemenit čovjek, biti spreman na pomoć*

biti tvrda srca *biti neosjetljiv/ nepopustljiv/ nemilostiv*

biti zla srca *biti zao/pakostan/zloban*

boli (zaboli) koga srce *teško je komu, žao je komu, patiti*

bosti (ubosti) koga u srce *bolno vrijeđati koga/ uvrijediti koga , ražalostiti koga*

cijepa se komu srce *kida se komu srce*

cijepati (parati, kidati) komu srce *zadavati komu veliku duševnu bol, rastužiti koga*

čitavim (svim, punim) srcem *posve, sasvim, bez ograničenja*

čovjek od srca *dobar/dobročudan/pošten čovjek, dobrodušna osoba*

dati/davati s dobra srca *davati/dati rado*

dati/pustiti srcu *na volju/dati/davati srcu maha opuštatati se, opustiti se*

dići (struniti) rosu sa srca

dirati/ dirnuti (taknuti) koga u srce *uzbuđivati/uzbuditi koga emocionalno, pogoditi koga u osjetljivo mjesto, ganuti koga*

dirati/ dirnuti čije srce *uzbuđivati/ uzbuditi koga, izazivati/izazvati samilost u koga*

dirnuti (potresti, uzdrmati) koga do dna srca

dirnuti čije srce

dirnuti koga u srce *taknuti koga u srce*

dirnuti u dno srca

dok (dokle) komu srce *[u grudima] bije (kuca) do čije smrti*

dopirati/doprijeti komu do srca

došlo (stalo) je komu srce *na mjesto (na mjeru) biti zadovoljan, osjećati se ugodno*

draga srca *rado, sa zadovoljstvom*

govoriti komu iz srca *govoriti što tko misli ili želi, govoriti što je komu drago, pogađati čije misli*

hladno (tijesno) je komu oko srca *strahovati, bojati se, strijepiti*

hraniti (čuvati) guju na srcu

ići od srca *ili lako/ rado/neusiljeno*

igra (zaigra, kliče, raste) komu srce *osjećati/osjetiti veliku radost/veliko zadovoljstvo*

imati kamen na srcu *imati teret na duši, osjećati potištenost/tjeskobu*

imati koga, što u srcu *nositi koga, što u srcu*

imati srca i [duše] *biti milosrdan/suosjećajan*

imati što na srcu *imati problem koji je teško riješiti ili reći*

imati veliko srce *biti vrlo dobar čovjek, imati osjećaja za tuđe nevolje/probleme*

imati zečje srce *biti vrlo plašljiv, biti bez trunke hrabrosti*

imati zlatno srce *biti plemenit čovjek*

iskaliti srce na koga *izliti gnjev/srdžbu na koga*

istresti (izliti, razgaliti) srce *izjadati se, olakšati dušu*

istrgnuti (iščupati) koga, što iz srca *zaboraviti koga/ što, prestati misliti na koga / na što*

iz dubine srca *u najvećoj mjeri, veoma*

iz svega srca *vrlo srdačno, vrlo rado, s najvećim zadovoljstvom*

izabranica srca *zaručnica, voljena osoba, životna drugarica, supruga*

izbaciti (izbrisati) koga, što iz srca *zaboraviti koga, što*

izgori komu srce *za kim, za čim čeznuti za kim, za čim*

izliti srce *istresti srce*

kamen leži komu na srcu

kao da mu je od [samog] srca pao (otpao) *kao da mu je rođeno dijete*

kida se (para se, cijepa se) komu srce *biti ožalošćen/nesretan; osjetiti jaku duševnu bol*

kidati komu srce

kipi komu u srcu *biti bijesan/ljutit*

kliče komu srce *v. igra komu srce*

koga za (u) srce *teško/duboko uvrijediti koga, teško se zamjeriti komu*

koliko komu srce želi (hoće) *dovoljno, do mile volje*

kuca komu srce za kim, za čim *v. puca komu srce za kim, za čim*

laka srca *radosno, lako, bez razmišljanja o posljedicama, bez teškoća*

lako je komu pri srcu *biti veseo/ dobro raspoložen/ vedar*

lediti srce *izazivati užas/strah*

ležati komu kao kamen na srcu

ležati komu na srcu *v. biti komu na srcu*

lomiti (slomiti, razbiti) komu srce *zadavati/zadati komu veliku duševnu bol./učiniti koga nesretnim*

metati/metnuti komu što, koga na srce *moliti/zamoliti za posebnu pažnju/brigu/ naklonost*

metnuti komu što u srce *usaditi komu osjećaje prema čemu*

metnuti se komu u srce *postati komu milo; prionuti za srce*

milo (ugodno) je komu oko srca *biti veseo/raznježen/ blažen; ugodno se osjećati*

mrziti koga iz dna srca

mrziti koga iz dubine srca *veoma/u najvećoj mjeri mrziti koga*

na dnu (u dnu) srca
na jeziku je komu, što mu i na srcu
nasmijati/ smijati se od [svoga] srca
nemati srca 1) *biti nemilostiv/nemilosrdan*; 2) *ne usuđivati se reći ili učiniti što*
nositi (imati) koga, što u srcu voljeti koga/što, sjećati se koga/čega
nositi koga pod srcem (pod grudima) *biti u drugom stanju, biti trudna*
očistiti srce oplemeniti se, postati blag/dobar
od (iz) svega srca vrlo rado, s oduševljenjem
od srca porod vlastito dijete, potomak
odlaknulo je komu srcu/olakšao je komu srcu *postalo je komu lakše, osloboditi se duševnog tereta*
odvaliti (svaliti) komu kamen sa srca
ohladilo (ohladjelo) komu srce *postati neosjetljiv/nezainteresiran*
ohladilo se komu srce *jako se uplašiti*
olakšati srce *osjetiti lakoću, utješiti se*
otijesnilo komu oko srca *osjetiti strah/neugodnost/mučninu*
otkriti (otvarati, otvoriti) komu [svoje] srce
otkriti dušu i srce
otvorena srca iskreno, radosno
otvorilo se komu srce postati iskren
padalo (palo) je komu srce u gaće (u hlače, u pete) *jako se uplašiti, bojati se*
pao je komu kamen sa srca
para se komu srce *kida se komu srce*
počivati komu na srcu *biti komu na srcu*
pod istim srcem rasli (nošeni) *od iste majke rođeni*
pokloniti komu [svoje] srce zavoljeti koga, pokloniti ljubav komu
pokrene se komu srce raznježiti se
ponuditi komu ruku i srce
prepukne/pukne komu srce *osjetiti tešku tugu/žalost*
primati, primiti (uzimati, uzeti) što k srcu 1) *ozbiljno shvaćati, shvatiti što/dobro*
pamtiti/zapamtiti što 2) *biti pogođen, osjetljivo reagirati*
prionuti komu za srce *izazvati simpatije u koga, biti obljubljen drag*
prirasti komu [k] srcu (za srce) izazvati u koga simpatiju, postati komu blizak /mio
probosti (razderati) komu srce pričiniti/zadati komu veliku bol/patnju
puca (kuca, tuče) komu srce za kim, za čim vrlo željeti koga/što; čeznuti za kim/za čim
puca komu srce osjetiti duševnu bol, biti vrlo žalostan/nesretan/očajan
punim srcem/čitavim srcem
puno je komu srce biti zadovoljan/obradovati se
pustiti (dati) srcu na volju *prepustiti se osjećajima*
pustiti srcu maha/davati srcu maha
rana na srcu *velika briga, nesreća, tuga, bol*
raniiti koga u srce *zadati komu tešku duševnu bol, nanijeti komu uvredu*
raskinuti komu srce jako ražalostiti/rastužiti koga
raste komu srce/igra komu srce

rastvoriti komu [svoje] srce/ otkriti komu [svoje] srce
razbiti komu srce/lomiti komu srce
razderati komu/srce probosti komu srce
razgaliti srce/istresti srce
 razmekšati/razmekšavati komu srce izazivati/izazvati čije sažaljenje/čiju samilost; navesti koga na popuštanje
rod po srcu ljudi istih osjećaja/istih shvaćanja
ruku na srce iskreno/otvoreno govoreći
skoči komu srce zadržće komu srce od naloga uzbuđenja/od nagle radosti
slomiti komu srce/lomiti komu srce
smijati se /nasmijati se od [svega] srca smijati se/nasmijati se iskreno/do mile volje
srce je (stoji) komu u peti biti strašljiv, kukavica, nemati hrabrosti
srce je komu na mjestu biti zadovoljan
srce komu skače (skoči) u grlo uplašiti se/bojati se
srce se komu čupa iz grudi biti veoma žalostan/nesretan, osjetiti jaku žalost
stajati kao trn pod srcem
stalo je komu srce na mjesto (na mjeru) došlo je komu srce na mjesto (na mjeru)
staviti komu što na srce tražiti od koga da se osobito brine za što, naložiti komu što
stegnuti srce svladati se, ohrabriti se
steže se komu oko srca jako se rastužiti/ražalostiti; osjetiti veliku duševnu bol
steže se komu srce jako se ražalostiti, osjetiti veliku duševnu bol
svalio se (odvalio se) komu kamen sa srca
svaliti se komu na srce uznemiriti koga, postati uzrok čije brige
svilo se komu oko srca rastužiti se, ražalostiti se
svim srcem/čitavim srcem
sviti se komu oko srca omiljeti komu, postati komu mio/drag
taknuti koga u srce/dirati koga u srce
teret je komu pao/spao sa srca osloboditi se velike brige/tegobe
teška srca nerado, preko volje
teško je komu pri srcu biti tužan/žalostan/snužden/zabrinut
tijesno je komu oko srca hladno je komu oko srca
tišti komu srce biti pokunjen/potišten/utučen/ožalošćen
 tuče komu srce za kim, za čim/ puca komu srce za kim, za čim
 u dubini srca
ubosti koga u srce/bosti koga u srce
ugodno je komu oko srca/ milo je komu oko srca
ugristi koga za (u) srce/ ujedati
uhvatiti se komu srca sviđati se, dopasti se komu
urezati se komu u srce/usjeći se komu u srce ostaviti dubok/trajan dojam/trag; zapamtiti što veoma dobro
uzeti što k srcu/primati što k srcu
vidjeti/znati kako je komu ma (pri, u) srcu (oko srca) znati, vidjeti kako se tko osjeća, što tko misli, što tko proživljava
vuče koga srce jako željeti/voljeti, biti osjećajima vezan za što/koga

zaboli koga srce/boli koga srce
zabosti komu nož u srce *pričiniti/nanijeti veliku bol/veliku uvredu*
zaigra komu srce/igra komu srce
zaviriti komu u srce *upoznati čije intimne misli/želje*
zečje srce *vrlo plašljiv čovjek, kukavica*
zinulo komu srce *pretjerano što željeti, željeti preko svake mjere*
živjeti u čijem srcu *biti obljubljen/drag/cijenjen/poštovan*
zlatno srce *plemenit čovjek*

Menac A., Ž. Arsovski – Hrvatski frazeološki rječnik 2003. i 2014. izdanje

bez srca – bezosjećajan, hladan, zao
boli (zaboli) duša (srce) koga [zbog koga, zbog čega]
čista srca – a) nevin, nedužan, pošten, iskren
b) pošteno, iskreno
c) iskren, radostan, dobronamjerman
d) potpuno, sasvim, u potpunosti, bez ostatka/o osobi
dirnuti/dirati (taknuti, pogoditi/pogađati) u srce koga – ganuti koga, probuditi/buditi osjećaje u kome
dobra (mek) srca – dobar, osjećajan, suosjećajan, pun razumijevanja
dušom i tijelom (srcem)
imati srca – biti dobar (velikodušan, plemenit)
imati srca za koga, za što – imati razumijevanja za koga, za što, suosjećati s kim
imati zlatno srce – biti dobar (velikodušan)
izbrisati iz srca (duše) koga, što – hotimično (namjerno) zaboraviti *koga, što*
koliko [god] ti srce (duša) želi (zaželi, hoće) – koliko [god] želiš (hoćeš), do mile volje; veoma mnogo, u izobilju, u velikim količinama
laka srca – olako, bez opterećenja, bez problema, rado
leži na srcu komu što ili na srcu je komu što – veoma je važno *komu što*, jako je stalo *komu do čega*
nasmijati se/smijati se od srca – nasmijati se/smijati se veselo (otvoreno, glasno, srdačno)
nemati srca 1. nemati hrabrosti, ne moći se odlučiti, ne odvažiti se
2. nemati razumijevanja za koga, za što ne suosjećati s kim
nositi pod srcem koga – biti trudna (noseća)
nositi srce na dlanu – ne skrivati svoje osjećaje, otvoreno pokazivati svoje osjećaje
nositi u srcu *koga, što*
od [svega] srca [željeti, čestitati, zahvaliti] – srdačno, iskreno, velikodušno, rado [željeti, čestitati, zahvaliti]
osvojiti/osvajati čije srce – pridobiti *čiju* ljubav, izboriti se/ boriti se za *čiju* ljubav, osvojiti/osvajati koga
otvorena srca – a) iskreno, radosno, dobronamjerno
otvoriti/otvarati [svoje] srce komu (pred kim) - iskreno sve ispričati/pričati komu, nemati nikakvih tajni pred kim

otvoriti/otvarati dušu i srce *komu (pred kim)* – ispovjediti se/ispovijedati se komu, izjadati se/jadati se komu, povjeriti se/povjeravati se komu

pokloniti [svoje] srce *komu* – zaljubiti se u koga, zavoljeti koga

primiti/primati (uzeti/uzimati) [k] srcu što – ozbiljno shvatiti/shvaćati što, shvatiti/ shvaćati što veoma važno

prirasti za (uz) srce komu ili prirasti [k] srcu *komu* – postati drag (blizak, nezamjenjiv) *komu*

pustiti/puštati srcu na volju – prepustiti se/prepuštati se osjećajima

raniti u srce *koga* - uvrijediti koga, povrijediti koga, teško ožalostiti koga, nanijeti komu duševnu bol

široka srca (duše) – velikodušan, nesebičan, širokogrudan

sломiti srce *komu* – učiniti nesretnim koga, jako ožalostiti koga

srce je na mjestu komu – osjeća se mirnim i zadovoljnim tko, smiren je *tko*

srce je sišlo (silazi) u pete *komu* – jako se prestrašio tko, osjetio je (osjeća) velik strah tko

srce je stalo komu [od straha] – jako se prestrašio tko, osjetio je velik strah tko

srce je zaigralo komu [od radosti, sreće] – osjetio je veliku radost (sreću) tko

srce se para (kida, cijepa) komu – očajan je tko, osjeća veliku tugu tko

srce se steže (steglo, stislo i sl.) komu – osjeća (osjetio je) tjeskobu (tugu, nelagodu) tko

srce vuče koga komu (kamo) – čezne tko za kim, jako želi otići tko kamo

staviti/stavljati na dušu (srce) komu što – toplo preporučiti/preporučivati komu što, zamoliti/moliti (obvezati/obvezivati) koga da učini što

svom dušom (srcem) – a) slijepo privržen, potpuno odan (vjeran)

teška srca – nerado, teško, s mukom, jedva

tvrda srca – bezosjećajan, hladan, bezdušan, okrutan

ugristi chwkoga – uvrijediti koga, povrijediti koga, teško ožalostiti koga

uvući se/uvlačiti se u srce komu – umiliti se/umiljavati se komu, pridobiti/pridobivati čiju naklonost

zebe(zazeblo je) oko srca koga – hvata (uhvatio je) strah koga, osjeća nelagodu (zebnju) tko

Menac A., Pintarić N. – Hrvatskosrpsko – poljski frazeološki rječnik

biti dobra (mek) srca – mieć dobre (miękkie) serce, serduszko (srdašce)
 ból targa czyim sercem
 coś ścisła kogo za serce

dirnuti/dirati u srce *koga* – chwycić/chwytać *kogo* za serce
 dusza poszła (uciekła) komu w pięty
 duszą i sercem (całym sercem)

koliko ti srce (duša) hoće (želi) – ile ci tylko dusza zapragnie

ležati na srcu *komu što* – leży co *komu* na sercu (duszy)

nemati srca (biti bez srca) – być [człowiekiem] bez serca

nositi u srcu *koga, što* = mieć (nosić) *kogo, co* w sercu

od (iz) sveg srca – z głębi serca (iskreno, svom dušom, iz dubine duše)

para se (kida se, krvari) srce komu – serce czyje krwawi

primiti/primati (uzeti/uzimati) k srcu *što* – wziąć/brać sobie *co* do serca

prirasti k srcu (za srce) *komu* – przypaść *komu* do serca
 rozczulić kogo

sad mi je srce na mjestu – teraz jestem zadowolony/zadowolona

serce się kraje (boli, pęka) *komu* (ktoś się czymś bardzo
martwi, ubolewa nad czymś, ktoś doznaje uczucia smutku, żalu)

srce je sišlo u pete (palo u gaće) komu – serce poszło (uciekło) komu w piętę

srce se steže komu – smutek serce toczy komu

srce vuče koga za čim, kamo – serce ciągnie kogo do czego, dokąd

teraz mam święty spokój

teška srca – z ciężkim sercem

z duszy i serca (z całego serca)

8. ZAKLJUČAK

U radu je provedena analiza frazema sa somatskom sastavnicom *srce* u poljskom i hrvatskom jeziku. Korpus se sastoji od 191-og frazema, od čega su 83 hrvatski frazemi i 108 je poljskih frazema. Budući da je frazeologija kao znanstvena disciplina vrlo tipična u pogledu jezika, vidljive su brojne razlike među poljskim i hrvatskim frazemima.

Najprije slijedi analiza podudarnosti među frazemima odnosno ekvivalencija kojom su utvrđeni potpuno ekvivalentni frazemi, djelomično ekvivalentni frazemi i neekvivalentni frazemi. Zatim slijedi formalna podjela frazema u kojoj su analizirani imenički i glagolski frazemi i utvrđeno je da je najveći broj onih sa strukturom rečenice.

POPIS LITERATURE

- Arhangeljskij, V. L. = Архангельский, В. Л. 1964. *Ustojčivye frazy v sovremennom russkom jazyke*. izd. rostovskogo universiteta.
- Benson, M. et al. (1986). *The BBI Combinatory Dictionary of English*. John Benjamins Publishing Company
- Błaszczyk, M. (2015). *Związki frazeologiczne z komponentem somatycznym jako nazwy uczuć w Chłopach Władysława Stanisława Remonta*. Poznańskie Studia Polonistyczne Seria Jezykoznawcza 21 (2), str. 122
- Chlebda, W. (2003). *Elementy frazematyki. Wprowadzenie do frazeologii nadawcy*. Łask: LEKSEM
- Cowie, A. P. (1994). Phraseology. U: *The Encyclopedia of Language and Linguistics* (ur. Asher, R.E.), knj. 6, Pergamon, Oxford – New York, str. 3168-3171.
- Filaković, S. (2008). Frazeologija u djelima Ivane Brlić- Mažuranić. U: *Život i škola*
- Fink-Arsovski, Ž. (2002). *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*. Zagreb: FF press
- Fleischer, W. (1997): *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*, Max Niemeyer Verlag, Tübingen.
- Kolenić, Lj. (1999). Kako prepoznati frazem [u:] Badurina, Lada / Ivanetić, Nada / Pritchard, Boris / Stolac, Diana (ur.). *Teorija i mogućnosti primjene pragmalingvistike*. Zagreb-Rijeka: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku (str. 377-381)
- Kovačević, B. (2006). *Hrvatska somatska frazeologija*. Doktorska disertacija. Filozofski fakultet u Zagrebu: Zagreb
- Kovačević, B. (2012). *Hrvatski frazemi od glave do pete*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Krawczyk-Tyrpa, A. (1987). *Frazeologia somatyczna w gwarach polskich*. Wrocław: Wydawnictwo polskiej akademii nauk
- Lewicki A. M., Pajdzińska A. (2001). Frazeologia, u: *Współczesny język polski*, pod red. J. Bartmińskiego, Lublin, str. 315
- Menac, A. (1970). *O strukturi frazeologizma*, Jezik, 18, 1, str. 1-4
- Menac, A. (1972). *Svoje i posuđeno u frazeologiji*, Strani jezici, 1, Zagreb, str. 9-10.

Menac, A. (1994). *Frazeologija u različitim tipovima jednojezičnih hrvatskih rječnika*, Filologija, 22-23, Zagreb, str. 161

Menac, A. (1998). *Pitanja stilističke kvalifikacije u općim i frazeološkim rječnicima*. Filologija, 31-31, Zagreb, str. 95

Menac, A. (2007). *Hrvatska frazeologija*. Zagreb: Knjigra

Mokienko, V. M. = Мокиенко, В. М. 1974. *Strukturno-semantičeskoe modelirovanie i sopostavitel'nyj analiz rusckoj i češckoj frazeologii. Konfrontačnii studium ruské a české gramatiky a slovni zásoby*, Praha, 249-282.

Molotkov, A. I. 1977. = Молотков, А. И. 1977. *Osnovy frazeologii russkogo jazyka. Nauka, Leningradskoe oddelenie*, Leningrad

Mršević-Radović, D. (1987). *Frazeološke glagolsko-imeničke sintagme u savremenom srpskohrvatskom jeziku*. Monografije Filološkog fakulteta beogradskog sveučilišta, knj. LX, Beograd, str. 11

Opašić, M. (2013). *Biblizmi u hrvatskom jeziku*. Doktorska disertacija (rukopis), Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.

Pajdzińska A. (2003). *Obraz tęsknoty w polszczyźnie*, Językoznawstwo. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, z. 3 (41)

Parizoska J., M. Stanojević (2018). *Problemi frazeološkog nazivlja*. Rasprave: Časopis instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Vol. 44, No. 2, str. 621

Rojzenzon L. I. (1973). *Lekcii po obshhej i rusckoj frazeologii*. Samarkand: izd-vo Samarkand. Un-ta, str. 193

Spagińska-Pruszk, A. (1998a). *Frazeologizmy onomastyczne związane z Biblią i tradycją antyczną oznaczające sferę intelektu w języku polskim, rosyjskim i chorwackim*, Riječ: časopis za slavensku filologiju, god. 4, sv. 2, Hrvatsko filološko društvo Rijeka, Rijeka, str. 79

Šanski, N. M. = Шанский, Н. М. (1972). *Leksikologija sovremennogo russkogo jazyka*. Москва

Turk, M. (1994). *Naznake o podrijetlu frazema*. Fluminensia, god. 6, br. 1-2, str. 38

Veljanovska K. (2006). *Frazeološki izrazi vo makedonskiot jazik: so osvrt na somatskata frazeologija*. Kumanovo

Vidović Bolt, I. (2004). *Frazemi sa zoonimskom sastavnicom u poljskom i hrvatskom jeziku*. Doktorska disertacija, Filozofski fakultet u Zagrebu: Zagreb.

Vidović Bolt, I. (2011). *Životinjski svijet u hrvatskoj i poljskoj frazeologiji I*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada

Vidović Bolt, I. (2019). *Sedam gladnih krava*, Hrvatski jezik: Znanstveno popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika, Vol. 6 No. 3, str. 27-28

Vinogradov, V. V. (1977): *Leksikologija i leksikografija*, Nauka, Moskva.

Rječnici i priručnici:

Bąba, Stanisław / Liberek, Jarosław (2002). *Słownik frazeologiczny współczesnej polszczyzny*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN

Boryś, Wiesław (2005). *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków :Wydawnictwo Literackie

Chevalier, Jean / Gheerbrant, Alain (2007). *Rječnik simbola. Mitovi, snovi, običaji, geste, oblici, likovi, boje, brojevi*. Zagreb: Kulturno-informativni centar/Jesenski i Turk. Peto, prerađeno i prošireno izdanje

Colin, Didier (2004). *Rječnik simbola, mitova i legendi*. Zagreb: Naklada Ljevak

Drabik, Lidia / Kubiak-Sokół, Aleksandra / Sobol, Elżbieta / Wiśniakowska, Lidia (2006). *Słownik języka polskiego PWN*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN

Drabik, Lidia / Sobol, Elżbieta / Stankiewicz, Anna (2006). *Słownik idiomów polskich PWN*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN

Kłosińska, Anna (2007). *Słownik frazeologiczny PWN*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN

Katarzyna Głowińska (2000). *Popularny słownik frazeologiczny*. Warszawa: Wilga

Kłosińska, Anna / Sobol, Elżbieta / Stankiewicz, Anna (2005). *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN

Matešić, Josip (1982). *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*. Zagreb: Školska knjiga

Menac, Antica / Pintarić, Neda (1986). *Hrvatskosrpsko-poljski frazeološki rječnik*. Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Menac, Antica / Sesar, Dubravka / Kuchar Renata (1998). *Hrvatsko-češko- slovački frazeološki rječnik*. Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Menac, Antica / Fink Arsovski, Željka / Venturin, Radomir (2003). *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak

Menac, Antica / Fink-Arsovski, Željka / Venturin, Radomir (2014). *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak.

Moguš, M / Pintarić, Neda (2002). *Poljsko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga

Mosiołek-Kłosińska, Katarzyna i Ciesielska, Anna (2001). *W kilku słowach. Słownik frazeologiczny języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN

Ožegov S. I. (1975). *Slovar' russkogo jazyka: Okolo 57000 slov*. Sovjetska enciklopedija

Podlawska, Daniela i Świątek-Brzezińska, Magdalena (2009). *Słownik frazeologiczny języka polskiego*. Warszawa – Bielsko-Biała: Wydawnictwo Szkolne PWN

Skorupka, Stanisław (1974). *Słownik frazeologiczny języka polskiego R/Ż*. Warszawa: Wiedza Powszechna

Skorupka, Stanisław (1985). *Przysłowia a wyrażenia i zwroty przysłowiowe*, Prace filologiczne, sv. XXXII, Warszawa

Sobol, Elżbieta (2008). *Słownik frazeologiczny PWN z Bralczykiem*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN

Słownik frazeologiczny (2009): *Ponad 7000 frazeologizmów; powiedzenia; przysłowia*. Warszawa: Buchmann

Internetski izvori:

[Baza frazema hrvatskoga jezika \(ihj.hr\)](http://ihj.hr)

[Burmistrz wbił sobie nóż w serce. NOWE FAKTY](#)

[Czas na miłość \(6199644\) - Ilona Gołębiowska - książka, recenzja, streszczenie \(granice.pl\)](#)

[Hrvatska enciklopedija](#)

[Hrvatski jezični portal \(znanje.hr\)](http://znanje.hr)

[serce - Słownik związków frazeologicznych - Bryk.pl](#)

[Słownik języka polskiego PWN](#)

[Wielki słownik języka polskiego PAN \(WSJP PAN\)](#)

SAŽETAK

Predmet istraživanja ovog diplomskog rada su frazemi u poljskom i hrvatskom jeziku koji u svojoj strukturi imaju naziv za dio tijela zbog čega se nazivaju somatskim frazemima i njihova iscrpna analiza. U uvodnom dijelu rada pod nazivom *Analiza somatskih frazema sa sastavnicom srce u poljskom i hrvatskom jeziku* predstavljeno je pojmovno određenje frazeologije kao znanstvene discipline, njezine osnovne teorijske postavke i definirana je frazeološka jedinica odnosno frazem. U poglavljima koja slijede istaknute su različitosti pri usustavljanju naziva za osnovnu frazeološku jedinicu te razvoj frazeologije kroz povijest. Razvoju frazeologije najviše je pridonijelo rusko jezikoslovlje, što je uvelike utjecalo na kasniji razvoj iste u Hrvatskoj i Poljskoj. Navedene su najznačajnije frazeološke škole i najistaknutiji poljski i hrvatski lingvisti. U nastavku su istaknute glavne značajke i razlike u frazeološkim rječnicima. U radu je također navedeno podrijetlo frazema i pobliže su opisane različite vrste frazema: antički, biblijski, nacionalni i internacionalni. Poglavlje koje slijedi posvećeno je etimologiji i simboli leksema *srce* kao glavne somatske sastavnice analiziranih frazema u poljskom i hrvatskom jeziku.

U središnjem dijelu rada provedena je analiza kojom se potvrđuje ekvivalentnost, ne-ekvivalentnost i djelomična ekvivalentnost poljskih i hrvatskih frazema. Cjelokupnim istraživanjem utvrđen je visoki stupanj sličnosti somatskih frazema u hrvatskom i poljskom jeziku, što potvrđuje njihova međusobna srodnost. Utvrđeno je da postoji vrlo veliki broj frazema sa sastavnicom *srce* koji su isti po obliku i značenju, a vrlo malo onih koji se razlikuju po značenju i po obliku. U nastavku slijedi formalna podjela frazema u kojoj su najbrojniji glagolski i imenski frazemi sa strukturom rečenice koji su potkrijepljeni odgovarajućim primjerima. Ukupno je obrađeno 191 frazema od kojih su 83 zabilježena u hrvatskom, a u poljskom 108. Korpus je sastavljen od različitih poljskih i hrvatskih frazeoloških rječnika.

Ključne riječi: poljski jezik, hrvatski jezik, frazeologija, frazem, somatski frazem

STRESZCZENIE

Przedmiotem badania tej pracy magisterskiej są frazeologizmy w językach polskim i chorwackim miewające w swojej strukturze określenia części ciała, skutkiem czego są też określane jako somatyzmy, a także ich dokładna analiza. We wstępnej części pracy zatytułowanej „*Analiza frazeologizmów somatycznych z komponentem serce w językach polskim i chorwackim*” została określona frazeologia jako dyscyplina naukowa, jej podstawowe postulaty teoretyczne, a także została określona jednostka znaczenia frazeologicznego, czyli frazeologizm. W następujących rozdziałach zostały pokazane różnice podczas systematyzowania nazewnictwa dla podstawowej jednostki frazeologicznej, a także diachroniczny rozwój frazeologii. Frazeologia najbardziej rozwijała się w łonie rosyjskiej lingwistyki, co najbardziej wpłynęło na jej rozwój w Chorwacji i w Polsce. Zostały zaprezentowane największe szkoły frazeologiczne i najbardziej wybitniejsi chorwaccy i polscy lingwiści. Potem zostały pokazane różnice w ich właściwości w słownikach frazeologicznych. W pracy też określono pochodzenie i zostały opisane różne typy frazeologizmów: antyczne, biblijne, nacionalne i internacjonalne. Następny rozdział poświęcony jest etymologii i symbolice leksemów *serce*, jako głównego komponentu somatycznego analizowanych frazeologizmów w języku chorwackim i polskim.

W centralnej części pracy wykonano analizę, potwierdzającą ekwiwalentność, nieekwiwalentność i częściową ekwiwalentność frazeologizmów chorwackich i polskich. Ogólnym badaniem został stwierdzony wysoki stopień podobności frazeologizmów somatycznych w języku chorwackim i polskim, co potwierdza ich pokrewność. Stwierdzono istnienie wielkiej liczby frazeologizmów z komponentem *serce*, które są takie same według formy i znaczeniu, a bardzo mało takich różniących się znaczeniem i według formy. Potem następuje formalny podział frazeologizmów w którym najliczniejsze są imienne i czasownikowe frazeologizmy z strukturą zdania z zawartymi konkretnymi przykładami. Całkowicie zostało obrobiono 191 frazeologizmów, z których 83 są zanotowane w chorwackim, a w polskim 108. Korpus składa się z różnych frazeologizmów chorwackich i polskich.

Słowa kluczowe: język polski, język chorwacki, frazeologia, frazeologizm, somatyzm

SUMMARY

The subject of research in this final thesis are idioms containing the name of a body in Polish and Croatian languages as well as their detailed analysis, which is why they are called somatic idioms. In the introductory part entitled, *The analysis of somatic heart idioms in Polish and Croatian languages*, which outlines the definitions of phraseology as a scientific discipline, its basic theoretical principles and a phraseological unit perceived as an idiom. The following chapters deal with the differences in the establishment of phraseological nomenclature and its development throughout history. Russian linguistics has made a great contribution to the development of phraseology, thus greatly encouraging its later development in Croatia and Poland. The most prominent phraseological schools and Polish and Croatian linguists are also mentioned. Furthermore, the main features and differences in phraseological dictionaries are presented. The paper also describes the origin of idioms, as well as their main types: ancient, biblical, national and international. The following chapter is dedicated to the etymology and symbolism of the heart lexeme as the main somatic feature of the analyzed idioms in Polish and Croatian languages.

In the central part of the paper, the analysis stating the equivalence, non – equivalence and partial equivalence of Polish and Croatian idioms is carried out. The overall research establishes a high degree of similarity between Polish and Croatian somatic idioms, confirming their mutual affinity. The analysis proves that there is a great number of heart idioms which are the same in form and meaning, and very few of those differ according to these criteria. Subsequently, a formal idiom division is presented, with verbs and noun idioms being the most frequent. A total of 191 idioms have been analyzed, of which 83 are Croatian idioms and 108 are Polish idioms. The corpus is composed of various Polish and Croatian phraseological dictionaries.

Key words: Polish language, Croatian language, phraseology, idiom, somatic idiom